

Koroška Kronika

IZDAJA P. W. B. — BRITANSKE ZASEDBENE SILE V AVSTRIJI

Številka 13

Celovec, 12. oktobra 1945

Cena 15 grošev

Velika Britanija za Avstrijo

Dasi Velika Britanija ne plava v izobilju, so angleške oblasti vendarle do danes uvozile 57.800 ton živeža v britansko zasedbeno ozemlje Avstrije. Gre za živež, ki je namenjen samo civilnemu prebivalstvu. Obenem je seveda treba tudi dovažati hrano za zasedbene čete. Napora torej nič koliko!

Pomisli! velja, da je bila tržaška luka dolgo nepristopna radi min. Transporti za Avstrijo so morali skozi druga italijanska pristanišča in dalje po italijanskih železnicah. Kolika potrata časa, kolika obraba strojev, kolika potrošnja goriva!

Samo Koroška je v času od 28. maja do 20. septembra prešla nad 14.000 ton živil, med njimi 13.397 ton žita, 665 ton moke, 240 ton sladkorja, 14 ton mila in drugo.

DEJANSKA POMOČ BRITANSKIH ČET

Zima pomeni kruto preizkušnjo za Avstrijo. Čim več sedaj storimo, bolje bomo dolgo in ne smiljeno zimo prebili. Generalni poročnik McCreery, vrhovni poveljnik britanskih čet v Avstriji, je v najnovejši izjavi navedel ukrepe s katerimi bodo skušale za-

sedbene oblasti omiliti stisko prebivalstva v bodočih mesecih.

Na Štajerskem in Koroškem je 50.000 ujetnikov pod nadzorstvom britanske vojske na delu po gozdovih, na kmetih, a tudi v mestih. Opaža se namreč, da v vseh strokah primanjkuje delavcev. Nadaljnjih 15.000 mož je uvrščenih v delavske kompanije, kjer jih uporabljajo kot šoferje, pionirje itd.

Za prevoz kuriva, lesa, stekla in drugih potrebščin namerava postaviti britanska armada na razpolago tisoč nemških voz iz vojnega plena. Tudi se bavi zasedbena oblast z načrtom, da bi pomagala Avstriji z odvisnimi britanskimi vozili, ker se pričakuje, da se bo posadka čez čas skrčila.

Že sedaj služi dnevno kakih 200 britanskih vozil prevozu blaga, ki je namenjeno avstrijskemu prebivalstvu. Med njimi jih je precej, ki krožijo po dunajskih ulicah. Vsak teden pride na Dunaj 8000 ton raznovrstnega blaga, tudi veliko premoga, in vsega tega železnica ne zmaguje. Če se od cestnega prometa pričakuje, da železnico

razbremenijo, morajo biti ceste v redu. Zato posveča britanska vojaška vlada posebno paznjo cestnim delom.

LESNA AKCIJA

Po gozdovih na Štajerskem in Koroškem odmeva drvarjeva sekira. Britanska armada seka za svojo lastno potrebo, tako da se ni bati, da bo od drv, ki so namenjena civilnemu prebivalstvu, kaj zaseženo v druge namene. Nasproti, generalni poročnik je celo inspicaliral vojaške enote, ki so se bile prostovoljno javile za sečnjo v korist prebivalstvu.

Največ skrbi budi položaj na Dunaju. Ukrepi za omiljenje krize so že storjeni in generalni poročnik upa, da bodo ruske zasedbene oblasti tako izdatno sodelovale, kakor je za uspeh potrebno. Zadevni razgovori se ugodno razvijajo.

Naposled je general McCreery omenil, kako važno je delo rudarjev. Zato je treba nuditi rudarjem toliko hrane, da ne opešajo. Odredil je, da se jim stopnjuje število dnevnih kalorij na 3000.

Bevin pred spodnjim domom

POJASNILO H KONFERENCI ZUNANJIH MINISTROV

Angleški zunanji minister Ernest Bevin je podal v torek v spodnji zbornici izjavo o konferenci zunanjih ministrov. Med drugim je izjavil:

Ob začetku konference zunanjih ministrov je predlagal, da naj bi vseh pet zunanjih ministrov sodelovalo v debati o vseh vprašanih vključno — ureditev miru. Glasovali pa naj bi nasprotno le oni zunanji ministri, katerih vlade so podpisale odgovarjajoče kapitulacijske dogovore.

„Ker so s tem tolmačenjem berlinskih protokolov vsi soglašali, je bil moj predlog“, je nadaljeval Bevin, „brez drugačnih mnenj sprejet. Prepričan sem, da smo mislili, da verno tolmačimo dogovor signatarnih držav, ko smo sprejeli ta sklep pri otvoritveni konferenci. V soglasju s to resolucijo je imel svet zunanjih ministrov v desetih dneh trdga dela 16 zasedanj ter je dosegel velike

uspehe ne le v splošnem, temveč tudi kar zadeva vprašanje mirovnih pogodb.

Izdelali smo splošno osnutek, priznan mirne pogodbe s Finsko ter poskrbeli, da bi prišlo to vprašanje v debato. Tako smo v tej tečajni zadevi vključili različnim mnenjem sklenili splošen dogovor o osnovi, na kateri bi lahko delali dalje.

Bil sem zelo začuden, ko je Molotov Byrnesu in meni sporočil, da smo prekršili potsdamski dogovor in da Molotov ne more več sodelovati v okviru poslovnega reda, ki je veljal že 10 dni. Čeprav gre navidez le za vprašanje poslovnega reda, je po mojem naziranju v igri načelo dalekosežnega pomena. Morda je preteklo še premalo časa od velikih zmag, da bi mogli takoj priti do sporazuma. S svoje strani ne bomo na noben način tudi v bodoče nič opustili od duha sodelovanja, ki je zavezniške sile vodil med vojno.

Japonski kabinet je odstopil

Japonski ministrski predsednik je odstopil s kabineto vred. Kabinet se je prej zbral k posebnemu zasedanju, nakar je bil ministrski predsednik sprejet pri cesarju in mu sporočil odstop kabineta.

Zunanji minister kabineta Higashikuni se je tudi sestal z generalom Macom Arthurjem, kjer se je govorilo o sestavi novega kabineta. Baron Kijuro Shidehara, prejšnji zunanji minister in poslanik v Washingtonu, bo pozvan za pripravnika v predsedstvu.

Kakor je poročal francoski mornariški minister Louis Jacquinot, bodo poslali največ edinic francoskega brodogradništva na Indokitajsko. Francoske bojne ladje „Richelieu“ in „Triomphant“ so že priplule v pristanišče Saigon.

Kakor poročajo iz Canberre, so na odlok avstralske vlade zaprli veliko Indokitajcev. Do sklepa o aritacijah je prišlo po dogovoru med zastopniki holandskih oblastev in avstralskim ministrom za priseljevanje A. A. Wellom. Avstralska vlada je odklonila indokitajsko zahtevo, sprejeti na krov britanskih in avstralskih ladij indokitajske vojaške, ki se hočejo priključiti pokretu za neodvisnost na Javi.

Iz tajnih Göringovih arhivov

„United Press“ poroča, da je iz dokumentov, ki so jih odkrili v tajnem Göringovem arhivu, razvidno, da je bil Göring zli duh vohunske službe, ki je nadzirala različne avstrijske Quislinge nekaj mesecev, preden so Nemci zasedli Avstrijo.

Göring je po teh poročilih gledal na avstrijsko vojsko in letalstvo kot na sestavni del nemškega vojnega stroja že 15 mesecev pred priključitvijo Avstrije k Nemčiji. Odkriti arhivi vsebujejo dobesedna poročila o njegovih sestankih s letalskim glavnim stanom in nemškim splošnim glavnim stanom. Razvidno je, da je „general Göring pripo-

Pelindvajset let

Od deželnega glavarja Ivana Piescha

Cetrletje je preteklo od onega dne, ko je bilo ljudstvo jugovzhodne Koroške poklicano, da z glasovnico v roki odloči o svoji državni pripadnosti. Velikanski dogodki so v tem času do temeljev pretresli našo zemljo, neznansko gorje je prišlo čez nas vse.

Meje naše države je skozi stoletja zamočila spremeniti samo vojna. Politika sile je, ne da se bi brigala za voljo, za blagor in gorje ljudstva, odločila, jeli naj pripade kako ozemlje tej ali pa oni državi. Spremembe mej so bile znamenje uspešnega krvoprelitja in časa, ko je mogel Hitler poskusiti podjarmljenje vse Evrope. Ta zločinski poskus Tretje države je bil višek in obenem polom nasilne politike. Odslej naj bo skupna varnost podlaga mednarodne pravne organizacije in nikoli več naj ne bodo narodi zopet predmet politike.

K oznanjevalcem te nove dobe spada ljudsko glasovanje leta 1920. Mi Korošci se lahko veselimo, da je večina prebivalcev glasovalnega ozemlja glasovala za to, da ostane pri Koroški in s tem pri Avstriji. To je naša domača zadeva. Razen tega je ta spominski dan pričetek nove dobe in ga v tem smislu lahko praznujejo z nami vsi pravi demokrati. Čezmerno poudarjanje narodnosti, ki je pričelo približno pred enim stoletjem in je v Hitlerjevi Nemčiji naraslo takorekoč do blaznosti, odpade danes. Iz bolesi te vojne se bo rodil čut skupnosti vseh omikanih narodov.

Minula vojna je bila radi tega tako polna grozodejstev, ker je bila v resnici državljanska vojna omikanih narodov.

Kaj je demokracija? Spoštovanje pravic drugih in varovanje jasno spoznane lastne pravice. Dolžnost nam vелеva, da oboje varujemo. Nemško govoreči Korošec mora ravno tako varovati pravice državljana slovenskega jezika, kakor mora biti nasprotno. V demokraciji ne odloča za drugega kak prisilni varuh, temveč mora po zrelem prevdaku vsak sam vedeti, kam spada in kako se naj razvijajo on in njegovo ljudstvo. Tako demokracija ni le pravica, temveč tudi resna dolžnost.

Mi Korošci želimo iz vsega srca mirno in prijateljsko sožitje narodov. Za nas so koroški Slovenci most do sosedov, za Jugoslovijce so Korošci nemškega jezika most do Avstrije.

Deseti oktober v Celovcu

Dne 10. oktobra se je vršila na pokopališču v Annabichlu preprosta spominska svečanost v čast padlih koroških borcev. Udeležili so se slavlja pred okrašenimi grobovi junakov zastopniki vojaške in deželne vlade, in sicer colonel Collins, deželni svetniki dr. Tischler, Herke, Ferlitsch, Sagalschek, mestni župan Schatzmayr, policijski direktor Harter in drugi. Po zvonenju ki se je resnobno razleglo raz stolp mestne župne cerkve, sta deželni svetnik Ferlitsch in župan Schatzmayr položila pred nagrobnim spomenikom venec. Pevsko društvo „Koschat“ je zapelo dve pesmi, nakar je sledila še koroška domača pesem.

Razprava v Belsenu

Josef Kramer, nekdanji poveljnik koncentracijskega taborišča v Belsenu, je pri razpravi priznal, da je dal ujetnike koncentracijskega taborišča v Natzweilerju zastrupljati s plinom. Tudi je priznal, da je vse, kakor vedel za plinsko sobo in krematorij v birkenauškem taborišču št. 2. v Auschwitzu.

Dalje je Kramer izpovedal, da je prejemal od Himmlerja pismena povelja, zastrupljati s plinom tudi ženske. Ta povelja so se baje glasila, da naj se ujetniki zaplinijo, trupla pa pošljejo prof. Hirtu v Straßburg.

Stiska za kurivo v Evropi

Komisija ameriških oljnih izvedencev, ki so pred kratkim prepotovali Evropo in tu proučevali položaj s kurivom, je prišla do še bolj pesimističnih zaključkov, kot svoječasnopetrolejski referent Združenih držav Herald Ickes. Pred nedavnim je Ickes izjavil, da stiska za kurivo v Evropi grozi uničiti vsak vi-dez pravice in zakona. Dejal je, da se mora brez dvoma zvišati dobava kurilnega materiala, vendar pa bo pomanjkanje premoga trajalo dolge mesece vsled izpada rudarjev, od katerih še mnogi niso odpuščeni iz vojaške beti s kurivom, da bo lahko pretokla kritične zimske mesece.

Najboljša politika

V Avstriji zopet vstaja demokracija z vsemi svojimi ustanovami, strankami, volitvami itd. Vse tri obstoječe stranke so povezane zaradi skupnega boja proti nacizmu. Seveda obstajajo med njimi nasprotja, toda treba jih je reševati tako, kakor odgovarja pravi demokraciji.

Naš položaj ni rožnat. Naše gospodarstvo je vojna vihra močno oškodovana. Za obnovo potrebujemo pomoči od zunaj. Pa tudi v moralno-političnem pogledu je sedem nacističnih let povzročilo mnogo razdejanja in propada. Ko danes usmerjamo svoj korak v novo življenje, je čas, da govorimo samo stvarno resnico. Kdor danes obljublja deveto deželo ali meni, da se bodo razmere zboljšale brez naporega dela, je ali tepec ali pa lažnik.

Glavno delo avstrijskih strank v bližnji bodočnosti se bo moralo posvetiti gospodarski neodvisnosti, ker brez nje ni politične neodvisnosti. Treba bo ukreniti nekaj učinkovitega, da narod zaradi velikih naporov in slabe hrane fizično ne propade. Državi se ne obeta nikako bodočnost, če ne bo zopet vsakdo priznal brezpogojne obveznosti večnih npravnih zakonov. Najboljša politika je resnica, demagogija lahko samo škoduje. Vsakdo mora tudi svoje osebne želje podrediti potrebam skupnosti. Kdor hoče jeno delovati, mora imeti pogum svoje mnenje tudi javno zastopati, čeprav bo kdaj imel zaraditega neprimliko.

Koristi strank daleč nadkriljuje korist celotne države in vsega prebivalstva. Ne maramo sicer enotne stranke, ki ni v skladu z načelom demokracije, toda brez ozira na politične stranke moramo po svojih najboljših močeh delati za državo. To je edino možna politika in to je tudi naša dolžnost.

Francosko-libanonski sporazumi

Ministrski predsednik Libanona je izjavil poslanski zbornici, da bo Francija s posebno ladjo poslala zlato rezervo radi kritja sirske-libanonske valute.

Govoril je tudi o ugodnih izidih pogajanj med francosko in libanonsko vlado in je izjavil, da dosežen sporazum predvideva takojšnjo premestitev civilnih letališč, nadzorstvo pristanišča, železnic in druge koncepcije.

Žitna letina v Evropi

„Corn Trade News“ piše, da se je tudi na Balkanu raztegnila tragedija, ki je zadela žetev evropskega kontinenta. Prvikrat, kar je v človeškem spominu, mora Rumunija uvoziti žito in korožo iz Rusije. Poletna suša je uničila poslednje upe, da bi mogel Balkan kaj prispevati k rešitvi živilskih potreb drugih držav. Suše pa ni bilo v Ukrajini in Besarabiji. Sovjetska Rusija je imela dobro žetev in bi mogla dati na razpolago tristo tisoč ton pšenice in korože za Rumunijo. Bila bi velika pomoč, če bi mogla dati Sovjetska zveza Grčiji, Italiji in drugim sredozemskim državam nekaj stotisočev ton žita. Italijanska pšenična žetev znaša le tretjino lanske žetve, in položaj je še težji, ker tudi drugo žito ni obrodilo. Italija bo morala uvoziti nad dva milijona ton pšenice. Poročila o žetvi v drugih evropskih državah so, razen Norveške, neugodna.

Važna arheološka odkritja v Palestini

Arheologi židovskega vseučilišča so izjavili, da so odkrili med napisih enajstih žar iz predkrščanske dobe, ki so jih odkrili v neki jami na poti od Jeruzalema v Betlehem, izrezke z Jezusovim imenom, ki so bili napravljeni pred 70. letom po Kristusovem rojstvu in mogoče od oseb, ki so prisostvovali križanju. Arheologi so omenili, da te žare morda predstavljajo „najstarejše arheološko pričanje krščanstva“. Napis niso bili še popolnoma razbrani. Smatrajo, da so te napise izvršili člani židovske zveze, ki so bili pristaši Jezusa in ki so ovadili Poncija Pilata in ki so se oblekli v žalne obleke zaradi križanja njihovega voditelja. Profesor Sukenik, ravnatelj arheološkega oddelka na židovskem vseučilišču, je izjavil, da so skupno z žarami našli tudi posodo, luči in steklenice, ki so jih prenesli zaradi preučevanja v židovski arheološki muzej. — Po izjavah arheologov je bila prva vest o Kristusovi smrti, ki smo jo doslej poznali, napisana več kot eno stoletje pozneje.

Priprave za nürnberški proces

Državni odvetnik in drugi člani ameriškega odbora za mednarodne vojne zločine so se zbrali v nedeljo v Berlinu. Del britanske komisije, kakor tudi vsi francoski in ruski udeleženci so tudi že prispeli v Berlin.

Obtožbo bodo zastopali med drugim: Shawcross za Veliko Britanijo, državni odvetnik Robert H. Jackson za Združene države, M. Rudenko za Sovjetsko zvezo in Francois de Menthon za Francijo. Med 24 nacističnih voditeljev, ki so obtoženi kot vojni zločinci, se nahaja Hitlerjev namestnik Rudolf Hess ki je bil od leta 1941. ujet v Veliki Britaniji. Proti vsem vojnim zločincem bo predložena splošna obtožba.

Velikanska zbirka dokumentov v obliki uradnih navodil, protokolov in memorandumov, ki so jih našli v Nemčiji in drugih deželah, bo tvorila podlago za posamezne obtožilne točke. Te bodo prevedene v tri jezike.

Vrhovni sodnik bo lord Lawrence za Vel. Britanijo, Francis Biddle za Združene države in generalmajor Nikišenko za Sovjet. zvezo.

NEMŠKI INDUSTRIJALCI V SEZNAMU VOJNIH ZLOČINCEV

Nemški magnat jekla Fritz Thyssen, je eden izmed štiridesetih nemških industrijalcev, ki jih omenja neko poročilo senata Združenih držav ter jih označuje kot sokrivce pri nacističnem zločinstvu. Poročilo se glasi, da to nikakor niso nevtralni poslovni ljudje, kakor se izdajajo pred zavezniki. Razen Thyssena, ki se sedaj nahaja v nekem zavezniškem taborišču v Nemčiji, so omenjeni med drugimi tudi Hugo Stinnes, nekdanji kralj premoga na ozemlju reke Ruhre, Alfred Krupp pl. Bohlen, šef velikih orožarn v Essnu, Albert Vögler, upravni direktor Združenih jeklarn, dr. Friedrich Flick, Hermann pl. Hannecken, dr. Alfred Hugenberg, Wilhelm Kepler, Karl Krauch, Karl Lindemann in Hermann Röchling.

GLAVNI VOJNI ZLOČINCI IGRAJO NORCE

Medtem, ko so v teku priprave za proces proti glavnim vojnim zločincem, skušajo sedaj Göring, Ribbentrop, Frank in Streicher igrati norce v nadi, da bodo tako ubežali svoji usodi. Ta zvižaja, da zločinci kažejo duševne motnje, kadar se jih postavi pred

Volitve in njih priprave vsepovsod

Tempo volilnega boja v Franciji se vedno večja, ker se bliža 21. oktober, ki je bil določen za volitve v Narodni zbor. Prvi sezname za vso deželo so v nedeljo pričeli prihajati v Pariz. Imena generala de Gaulle začetkoma ni bilo opaziti v nobenem seznamu.

Ljudsko glasovanje, ki se bo vršilo istočasno z volitvami dne 21. oktobra, naj odloči, ali želi francoski narod četrto republiko in če želi, da general de Gaulle med sestavljanjem nove ustave dalje vodi državne posle.

ČEHOSLOVAŠKA

Volitve v Provizorični narodni zbor Čehoslovaške se vrše, kakor poročajo, brez tajnega glasovanja. Vse štiri češke stranke so se poprej domenile o seznamu kandidatov za vse okraje. Ti delegati bodo 14. oktobra v Pragi volili člane Provizoričnega narodnega zbora. Socijalistični list „Pravo lidu“ povdarja, da ne bodo ne ljudski odbori ne Narodni zbor izražali strankarskih moči, ker je

mного važneje skupno delati za obnovo, kot pa tritati moči v volilnem boju.

NORVEŠKA

V nedeljo so se vršile na Norveškem volitve novega parlamenta, pri katerih so imeli vsi Norvežani od 23. leta volilno pravico. Okrog 1600 kandidatov se je potegovalo za 150 sedežev. Jedro volitev je tvorilo podražavljenje privatnih obratov.

GRČIJA

Priprave za grške volitve januarja meseca ne odgovarjajo samo „razmeram notranje-političnega položaja“, temveč tudi željam zavznikov, je izjavil ministrski predsednik Voulgaris.

Soloulis, vodja grških liberalcev, pa je izjavil, da se njegova stranka ne bo udeležila volitev. Vodji napredne in socialne stranke sta tudi kritizirala vladne odločbe.

PORTUGALSKA

Portugalski ministrski predsednik je vodji portugalske Narodne zveze in drugim podpornikom njegove vlade v nedeljo zagotovil, da bodo volitve v Narodni zbor dne 18. oktobra res svobodne in neomejene. Obljubil je svobodno tiska, da omogoči svobodno volilno propagando za vse. S tem bodo pripadniki in nasprotniki sedanje vlade lahko propagirali in objavili svoje volitvene programe. Portugalska tajna policija bo v bodoče delovala kot navadna policijska moč, je izjavil predsednik Salazar. Posebna vojaška sodišča za obravnavo političnih slučajev bodo razpuščena.

LUKSEMBURG

Občinske volitve v Luksemburgu so potekle v popolnem miru. Prvi volilni uspehi kažejo močan porast levičarskih strank.

Nadzorstvo nad atomsko energijo

Predsednik Truman je zahteval v posebni poslanici od ameriškega kongresa, naj določi posebno komisijo, ki bo odločala o nadzorstvu in porabi atomske energije. V poslanici piše: „Nikdar v zgodovini še ni bilo človeštvo postavljeno pred silo, ki bi vsebovala obenem toliko nevarnosti in toliko možnosti, da koristi bodočnosti. Mislim, da govorim v duhu ameriškega ljudstva, če zahtevam, da ne smemo porabiti novo pridobljenega znanja za besneče pustošenje vojne, ampak za bodočo blaginjo človeštva.“

Predsednik Truman namerava razpravljati o uporabi atomske energije najprej z Veliko Britanijo, pozneje pa tudi z drugimi državami.

Časopisi obširno razpravljajo o tej predsednikovi poslanici. „New York Times“ piše, da je prav, da deli predsednik Truman veliko odgovornost s kongresom. Preprečiti je namreč treba, da bi se ta sila zlorabila. Vsa bodočnost civilizacije zavisi od tega, ali bo mogoče preprečiti zlorabo atomske energije. Časopis omenja tudi zunanje-politični del poslanice, ki omenja razgovore z Veliko Britanijo, Kanado in pozneje tudi z drugimi državami, ki naj omogočijo sodelovanje narodov pri koristni izrabi atomske energije. Združene države bodo delile svoje znanje o atomski energiji z ostalimi državami, če

bo mednarodni dogovor izključil rabo atomske bombe. Združene države ne bodo sodelovale z ostalimi narodi, da bi razvile orožje, ki bi se z njim narodi medsebojno uničili.

DR. BOHR O ATOMSKI BOMBI

Danski učenjak Niels Bohr je sodeloval pri delu za odkritja atomske bombe. Pri predavanju pri Društvu inženirjev v Kopenhagenu je izjavil, da po njegovem mnenju ni možna obramba pred atomsko bombo. Če pa bodo narodi pristali na mednarodno nadzorstvo nad novo silo, lahko to pomeni srečo in blagoslov za vse. Za proizvodnjo milijoninke miligrama uporabljenega specialnega uranija je potrebna velika tovarna z razsežnimi laboratoriji. Združene države ga morejo proizvesti na dan tri kilograme.

umetnega gumija in stranskih produktov, poročajo, da kakor izgleda niso bili Nemci niti najmanj poučeni o načinu predelave v Združenih državah.

Največja nemška tovarna gumija „Continental-Gummiwerke A. G.“ v Hannoveru ni proizvajala nič takega, kar bi se moglo primerjati s pnevmatikami ameriškega umetnega gumija.

Poročilo pravi, da so Združene države samo v dveh letih ustvarile industrijo umetnega gumija, ki je že prekosila tehnične uspehe nemške industrije gumija, ki se je več let bavila z izdelovanjem v velikem obsegu.

*

Stanovanjski urad mesta Essen je ustanovil mesto za izdelavo pohištva. Kot lastnina prejšnjih aktivnih nacistov zaplenjeno pohištvo se oddaja proti odškodnini prebivalcem, ki ne posedujejo več pohištva.

*

Nemška begunska akcija v Berlinu ugotovi, da bo na podlagi dogovora z maršalom Šukovom nadaljnjih 41/2 milijonov Nemcev izgnanih iz Poljske, Čehoslovaške in Ogerske. Načrt postane veljaven dne 15. oktobra.

Nemci so nameravali napasti Švico

Švicarski tajni agenti so odkrili seznam nemške zračne sile, kjer so vpisane vse strategične točke v Švici, ki so jih nameravali napasti. Nevarnost nenadnega napada s strani Hitlerja je bila do leta 1943. akutna. Zdaj je švicarski zvezni svetnik dr. Karel pl. Kobelt, vojni minister, objavil celotno gradivo.

Kobelt je izjavil, da je bila švicarska zvezna vlada ves čas vojne dobro poučena o položaju in je vedela že tri tedne prej vsak pomembni dogodek. Vedela je že v naprej, kdaj bodo Nemci preplavili Balkan in kdaj nameravajo napasti Rusijo. V letih 1941. in 1942. je Nemčija politično zelo pritiskala na Švico. V Stuttgartu so Nemci vzdrževali velikanski špijonski aparat, ki je sodeloval s celim krdelom petokolonašev v Švici.

Kratke vesti

Ameriški poljedelski minister Clinton Anderson, je sporočil, da so po japonski predaji našli v javanskih pristaniščih 1.600.000 ton sladkorja, ki ga bodo razdelili med Združene narode.

*

V okolici Stalingrada je že 11.000 kmetij in 3000 javnih poslopij na novo zidanih. Konec decembra bo v Leningradu več kakor 30.000 novih stanovanj uporabnih za stanovanje.

*

Reuter javlja, da je poljski poročevalni urad sporočil, da se bo vrnilo v domovino 6000 Poljakov dnevno iz ameriškega zasedbenega področja Nemčije.

Trenotno se nahaja na ameriškem zasedbenem področju 300.000 Poljakov, od katerih bodo poslali v domovino samo tiste, ki bodo sami želeli.

Vršijo se pogajanja za repatriacijo 500.000 Poljakov iz britanskega zasedbenega področja.

*

Argentinska vlada je prepovedala izvoz uranovih mineralov.

*

Iz zbirke dokumentov maršala Hermanna Göringa je razvidno, da je bil bivši nacistični vodja že leta 1936 naziranja, da je Nemčija v vojnem stanju z zavezniki.

Beleške o ministrskem sestanku decembra meseca 1936 odkrivajo, da je Göring izjavil v svojem glavnem stanu, da lahko ukaže napad v katerem koli trenutku, toda „sve-toval bi, da se ohrani mir do 1941. leta.“

*

Agencija „Associated Press“ javlja, da bo moralo šest letnikov opravljati na Češkoslovaškem obvezno vojaško službo za nedoločen čas. Rudarji so izvzeti.

Montgomery o položaju v Nemčiji

Čeprav Zavezniki nimajo namena razvajati Nemcev „ki so sami zakrivali svojo nesrečo ter morajo zato tudi nositi posledice“, kakor je izjavil maršal Montgomery, bodo vendar uvažali v Nemčijo živila, da preprečijo lakoto. Tako nameravajo pripeljati v Nemčijo 1.500.000 ton pšenice. Pač pa ne bodo dali Nemčiji živil, ki jih drugod primanjkuje. Tudi se bo storilo vse, da se poveča proizvodnja premoga v Porurju.

O vzgoji mladine beremo v njegovem poročilu: „Za eno svojih največjih nalog smatram vzgojo nemške mladine. Površno preučevanje je že pokazalo, da sta se povprečni fant in dekleta že odvajala logičnega mišljenja. Ponavljati znata samo gesla, ne da bi pri tem kaj mislili, ne da bi jih razumela. Znanje in stopnja sta daleč pod povprečjem. Mnogi že dve ali tri leta niso bili v šoli in trinajstletni fantje bodo morali sedeti v istem razredu z devetletniki.“

Nemci sami se pri Angležih pritožujejo, da prepočasno treblajo naciste. Vendar čiščenje sistematično napreduje. Državne uprave ne bodo očistili samo od nacistov, ampak tudi od njihovih pristašev. Ker niso bili aktivni člani stranke, menijo, da bodo sedaj iz tega kovali koristi, čeprav so preje soglašali z nacističnim sistemom in so ga odobraval.

Glede četvorne vlade v Berlinu je Montgomery izjavil, da bo za bodočnost Evrope in vsega sveta velikega pomena, če bo uspel ta poizkus mednarodnega sodelovanja.

Darnand obsojen na smrt

Vrhovno francosko sodišče je obsodilo na smrt voditelja vichyske milice Josepha Darnanda.

V manj kot eni uri ga je sodišče spoznalo za krivega sodelovanja z Nemci po francoskem porazu, ker je bil vodja organizacije, ki je imela namen uničiti člane francoskega odporne gibanja.

„Associated Press“ poroča, da je Darnand med svojim govorom jokal. „Če sem zagrešil kake zmore, jih objokujem — je dejal — Petain je bil za mene velik človek, bil je maršal Francije in je predstavljal zakonitost.“

Novice iz Nemčije

Po poročilu poljskega časnikarja so našli v taborišču Apfelowang poljske fante, ki so jih kot šestletne odpeljali iz Poljske. Izbrali so take, ki so bili dobro razviti. Vzgjajali so jih kot Nemce. Takoj po prihodu v Nemčijo so dobili nemška imena. Nekateri so svoja poljska imena celo pozabili. Očitno so nameravali z njimi nadomestiti velike nemške izgube. Fante so sedaj v oskrbi Poljskega Rdečega križa v Solnogradu.

*

Zaupna poročila „krvnika“ Heydricha in drugih Gestapo-glavarjev kažejo tajni boj, ki se je vodil med nemško Gestapo in katoliško cerkvijo od začetka pa do zloma nacističnega gospostva.

Kakor je Heydrich sam priznal, je smatral škofo za nepopoljšljive sovražnike Hitlerjevega novega svetovnega reda in je izrazil tik pred svojo nasilno smrtjo vso jezo nad delovanjem Vatikana. Očitno je tajništvo Vatikana, da njegovi misijoni, ki naj bi nemškim in italijanskim ujetnikom katoliške vere dajali versko tolažbo, raznašajo vesti o dobrem postopanju z ujetniki v zavezniških taborih ter tako skušajo premotiti vojake, da bi prebežali.

*

V neki zasebni kino-dvorani v Berlinu so predvajali nacistični film o razpravi proti častnikom nemške vojske, ki so pripravili atentat na Hitlerja 20. julija 1944.

Film, ki je prvotno meril 56.000 metrov, tako da traja predvajanje celih 9 ur, so posneli za stolom predsednika ljudskega sodišča v sodni dvorani vrhovnega sodišča v Berlinu

avgusta 1944, ko so obsodili na smrt enega feldmaršala, štiri generale in tri druge častnike vojske, katere so obesili dve uri po obsodbi. Razprava proti drugim osmim obtožencem se je vršila pri drugem zasedanju sodnega dvora.

Nemško propagandno ministrstvo je skrajšalo film na 11.000 metrov v upanju, da ga bodo predvajali po nemški zmagi.

Obtoženci so bili maršal Ervin von Witzleben, generali Hoepfner, Stieff, von Hassel, Bernardis von Hagen, kapetan Karl Klausung, grof Yorck von Wartenburg in grof Wolf Heinrich Helldorf.

Film prikazuje surovo obnašanje predsednika sodišča Frieslerja, ko kriči na Ulricha von Hassela, bivšega nemškega poslanika v Italiji: „Kakšna žival ste Vi? Niste osel, ker v tem primeru bi bilo enostavno vprašanje intelligence. Vi ste svinja, ker tu gre za vprašanje značaja.“

V filmu se vidi kako se maršal von Witzleben zaničevalno posmehuje sodnemu dvoru, ko mu snemajo pas.

Sliši se tudi Helldorfa, ko pravi suhoparno: „Enkrat smo se pa le morali iznebiti Hitlerjevega režima.“

*

Iz poročila, ki ga je objavila v Nemčijo poslana tehnična misija ameriškega urada za vojno proizvodnjo, se je izvedelo, da so nemško industrijo umetnega gumija „znatno precenjevali.“

Člani komisije, ki so prepotovali vso Nemčijo za zbiranje zadnjih podatkov o tovarnah

Pred zlomom Tretjega rajha

POROČILO OČIVIDCA GROFA BERNADOTTEA

O poslednjih dneh Tretjega rajha je objavil knjigo predsednik švedskega Rdečega križa grof Bernadotte, ki je vse doživel kot očevidec. Knjiga je naslovljena „Zavesa pade“ in vsebuje omembe vredne razkritja. Grof Bernadotte je govoril zadnji mesec pred polomom s Himmlerjem, Ribbentropom in drugimi nacističnimi voditelji. On je tudi prinesel Zaveznikom Himmlerjevo ponudbo, da bi kapitulirali na zapadnem bojišču. Ti pa so odklonili vse, kar ne bi bila brezpogojna kapitulacija.

O Hitlerjevi smrti piše grof Bernadotte na podlagi informacij iz takratnih vodilnih nemških krogov: Hitler ni umrl kot junak; lahko smo prepričani, da so ga umorili.

Dejstvo je, da je imel oblast v rokah vse do poslednjih dni Tretjega rajha. Toda že dolgo prej je postal nesposoben za vsako iniciativo. Vse, kar je še premogel, je bilo, da je ugovarjal odločbam svojih podvodij. Tudi za svojo okolico je postal prav tako strašilo kot za ves svet. Če se mu je kdo zameril, je bil takoj pripravljen izdati ukaz, da ga usmrti. V tem končnem stadiju je bil Adolf Hitler telesno in duševno strtl človek, kar tudi pojasnjuje njegova nesmiselna dejanja in ideje. Roke so se mu tresle, ni mogel več normalno hoditi in le s težavo je premeril eno sobo.

EVA BRAUN

Prvo mesto v njegovem najožjem krogu je zavzemala njegova ljubica Eva Braun. Izhajala je iz neke monakovske družine, bila po pripovedovanju zelo lepa in je imela velik vpliv nanj. Ugladila je n. pr. pot Kaltenbrunnerju, enemu najhujših zločincev pešice, ki so tiste dni vodili usodo Nemčije.

Kaltenbrunner je bil dober prijatelj Fegeleina, ki je tudi pripadal tej skupini ter je imel za ženo Evino sestro in je hitro napredoval od majhnega jahalnega učitelja do najvišjih časti. Ta četvorica, obe sestrji Braun, Kaltenbrunner in Fegelein, je bila najnavarnejša v Hitlerjevi okolici.

BORMAN POKLICNI SPLETKAR

Med glavne osebe Tretjega rajha spada državni vodja Martin Bormann, Hessov nasprotnik, ki je močno vplival na Hitlerja. Bil je spletkar po poklicu. Umel pa je zapletene stvari Hitlerju prikazati v enostavni obliki, zaradi česar ga je Hitler zelo cenil.

Grof Bernadotte objavlja tudi izjavo Schellenberga, Himmlerjevega sotrudnika, ki ga je Himmler poslal na Švedsko in ki se je še po brezpogojni kapitulaciji Nemčije mudil na Švedskem. Ob tem času je izjavil:

Ko sem postal vodja političnega oddelka nemške tajne službe in leta 1944. šef celotne organizacije, sem spoznal napake režima.

VREHJA PLAST JE BILA POVSEM IZPRIJENA

Ko sem spoznal, da mora voditi politika, kakor jo vodita Hitler in Ribbentrop, do katastrofe, sem spoznal, da zavisi usoda Nemčije od tega, da se jima najde ravnotežje. Menil sem, da bi mogel to storiti samo en moč in sicer Himmler.

V dolgih razgovorih s Himmlerjem sem mu skušal prikazati, da ne gre več držati prisega Hitlerju, ampak da gre za biti ali ne biti nemškega naroda. Odgovarjal mi je

vedno: Torej zahtevate od mene, da odstranim Hitlerja?

V teh pogovorih se je Himmler čestokrat izrazil o Hitlerjevem zdravstvenem stanju, ki se je po njegovih sporočilih slabšalo iz dneva v dan. Ko sem ga vprašal, kako more potem še tako uveljaviti svojo moč, je Himmler odvrnil, da njegova energija ni nič popustila. Dejal je, da Hitlerjev izredni način življenja, njegova navada noč spremenjati v dan in samo dve do tri ure spati, njegova nepretrgana delavnost ter stalni izbruhi besnosti popolnoma izčrpavajo njegovo okolico ter ustvarjajo neznošno ozračje.

HITLER PARALITIK

V zvezi s temi poročili sem govoril v začetku aprila — sam Hitlerja že dolgo nisem videl — s prijateljem Crinisom, vodjo psihiatričnega oddelka berlinske Charité. Na moje vprašanje je odgovoril, da je opazil na fotografijah in ilustracijah, da so Hitlerjeve kretnje skoraj paralične in da vidi v tem znak Parkinsonove bolezni (Paralysis agitans). Zato sem pripravil sestanek med Hitlerjem in Crinisom, na katerega je Himmler povabil tudi državnega ministra za zdravje Conti-ja. Himmler se je zelo zanimal za to, kar je slišal.

Nekaj dni pozneje me je poklical Himmler v svoj glavni stan v Wustrow. Na sprehodu v gozdu mi je razkril svoje srce.

Kultura v DIN-formatu / Kurt G. v. Fischer

Sonce je zašlo koralnordeče za palminim gozdom. Plavalas Hein je spustil roko z ramena zarjavelega dekleta Ala-hi, ki je ležala ob njegovi strani. Nenadoma je prišel kritično opazovati. Niso li te ustnice, ki se mu tako nežno in poželjivo smehljajo, lahko semitsko zakrivljene? Ali nima ta zapeljiva glavnica prekratko lobanjo? In ali niso te noge nekako drugače oblikovane? Hein se je dvignil s studom. Njegova severnjaška rasna zavest je zmagala nad pohotnostjo.

Ta odstavek ni iz kakšnega nazi-romana. Toda lahko bi ga kje našli, če bi bilo šlo po željah „Državne pisateljske zbornice“. Leta 1939. sem spoznal zanimivega moža, pustolovca, ki se je kot ladijski kuhar, tihotapec in pristaniški delavec predal vetrovom in doživel blazne stvari. Čeprav od svoje šolske dobe ni več vedel, kako izgleda pero, se je v svojem štiridesetem letu nenadoma vsedel ter pričel pisati roman svojega življenja. To vam je bil očarujoč rokopis, jezikovno sicer pomanjkljiv, toda poln ognja. Jedro knjige je bila ljubezenska afera med plavalasim hamburškim mornarjem Heinom in ogorelo deklico Ala-hi iz kraljevske rodbine nekega južnega otoka. Vsak založnik, ki bi bil prečital prve strani, bi moral ob tem rokopisu pozabiti na jed. Kljub temu pa knjiga ni nikoli izšla.

V Tretjem rajhu se ni smelo tiskati, kar je ugajalo ljudem Nasprotno, kar se je tiskalo, je moralo ugajati. Kultura je bila poddržljiva. Na Wilhelm-tergu v Berlinu se je dvigalo „Hobbelsovo ministvo za propagando, pod katero je spadala tudi takozv. „Državna kulturna zbornica“ z oddelki za

„Schellenberg“, mi je dejal, „mnenja sem, da ne smemo več pustiti Hitlerju vodstva. Menite, da ima Crinis prav?“ Odgovoril sem: „Da, prepričan sem, da je za Vas skrajni čas, da storite svoje.“

Rekel sem mu, da mora iti k Hitlerju, ga o vsem poučiti, kar se je v zadnjem času primerilo, in ga prisiliti k odstopu.

Himmler je izjavil, da je to povsem nemogoče, ker bi Hitler dobil napad besnosti ter bi ga na mestu ustrelil.

Sprehajala sva se poldrugo uro. Himmler se ni mogel dokončno odločiti.

Po mojem računu je Hitler končal s svojim življenjem 27. aprila. Trdno sem prepričan, da so mu kaj vzbrizgali. Ne vem pa, kdo. Dejstvo je, da je bil Dönitz 29. aprila imenovan za Hitlerjevega naslednika. Važni razlogi govore zato, da je imenovanje izrekel državni vodja Bormann.

Grof Bernadotte zaključuje to dogodbico iz petega dejanja „Tisočletnega rajha“ z naslednjo opombo:

Nemški narod mora spoznati, kakove vrste ljudje so bili vodje Tretjega rajha. Moje izkustvo kaže, da so bili možje brez vsake morale in brez najmanjšega čuta človečnosti. V poslednjem dejanju so ti možje s strašno preteklostjo spletkarili drug proti drugemu. V poslednjem dejanju Tretjega rajha ni sledu kakšnega dostojanstva in časti. Tako sramotno je postalo zato, ker so bili vsi igralci sramotno malenkostne postave. Borili se niso za ideal, za vero, za prepričanje; borili so se samo za svoje življenje, ki so ga omadeževali z zločini, ki jih ni mogoče popraviti.

pisateljstvo, tisk, film, gledališče in likovno umetnost. Tukaj se je določala kultura in kvantiteta „izdelkov“ „Nazi-kulture“, ki so jih nato izdajali in vse enako rjavo lakirali. Preden je kakšen založnik v Nemčiji smel izdati novo knjigo, je moral imeti odobrenje državne pisateljske komore.

Od tukaj je prišel opisan roman iz južnega morja, ožigasan z „Odklonjeno“ nazaj. Razlog zato je bilo mnenje, da širokopotezno ljubez razmerje ne odgovarja nacionalsocialističnim pojmom o rasni higieni, nemški naravi in „Herrenvolk-mitosu“.

To je tipičen primer za mnenje o umetnosti v totalitarni državi. Umetnika je odvzel njegov element: svoboda ustvarjanja. Tako se poniža do rokodelca. Oskar Wilde je dejal v „The Soul Of Man Under Socialism“: „Umetnost je najbolj intenzivna oblika individualizma, kar jo pozna svet. Vedno, kadar družba, velika skupina neke družbe ali vlada katerekoli vrste skuša pravemu umetniku diktirati njegovo delo, tedaj umetnost izgine ali popolnoma ali pa postane stereotip ter preide k nižjemu, manj slavnemu rokodelstvu.“

Se nikoli ni noben mož, ki je bil pravi umetnik, pisal resničnejših besed. Če umetniku vzameš svobodo, mu vzameš inspiracijo. Ostane mu samo tehnika. Kdor ne sme več Pegasa pustiti dreviti neobzdranega, postane izvošček na državnih tlakovanih cestah, ki prevaža po predpisani tarifi. Pred letom 1933. je posedovala sodobna nemška literatura slavno mesto v svetu. Izvozna bilanca nemškega duha je bila aktivna. Ko pa je Hitler s političnimi in rasnimi operaci-

jami sklopil kulturno „Monie, se je vijuga pogreznila na ničlo. Ne morda radi „bojkotiranja svetovnega židovstva“ kot je Goebbels zatrjeval, temveč ker je enostavno manjkalo novih tvorb. Naumljena svoboda duha — nece kulturnemu delu, vsaka duhovna ali materialna omejitev pa ga uniči kakor smrtonosna slana.

To se je pa dogajalo ne le v pisateljstvu in žurnalistiki, temveč tudi v slikarstvu in plastiki. Na teh področjih si je Hitler prisvojil pravico, da določi mere prisilnega jopiča. Po njegovem mnenju je moralo biti nebo modro in kocka oglata. Če je kakšen umetnik morda gledal stvari drugače, je bil odbit. Vsakoletna razstava v Münchnu, kjer so delovali Hitlerjevi dvorski pleskarji kot Jury, je ponižala slikarstvo k barvnim fotografijam in plastiko h gipsnim odlitkom. Vsaka nova smer, vsako eksperimentalno, vsak genjalni domislek je bil prepovedan. Pri tem so ljudje pozabili, da pomeni zastoj korak nazaj. Vsako novo smer k umetnosti le zato odklonijo, ker je nova in na prvi pogled nerazumljiva za navadnega duha, pomeni napredek sterilizirati. Odklonilne osebe pri ministertvu za propagando so to mogoče temno slutile, ker so skušale svobodo umetnosti zakriti s svobodo teme. Spolzka dela, kakor Pavla Padua „Leda z labodom“, ki bi jih vsaka druga država odklonila, je nazi-propaganda razstavljala, da bi pokazala, kako svobodna je umetnost pod Hitlerjem.

Totalitarna država skuša pomanjkljivo kvaliteto nadomestiti s kvantiteto. Umetnost je ponižana do umetniške spretnosti. Čisto tehnično rokodelstvo triumfira. Plastika prehaja h gorskim figuram, kakor n. pr. Titani od Thoraka, ali se izgublja kot anatomske mišični modeli od Arna Breknerja. Slikarstvo prepleta naravno cele kvadratne metre papirja ali pa preide k aktom kakor scena slačenja od Sappa Hilza. Stavbarstvo dela v pomanjkanju novodobnega stila posnetke helenizma in pa križanja med ameriški uradnimi hišami in templji Apolona. Ustvaritelj „Hiše nemške umetnosti“ v Münchnu, P. L. Troost, je bil notranji arhitekt. Tudi na načrte Speera in drugih „stavbarskih mojstrov nove Nemčije“ je Hitler zelo vplival. Uspeh je bila žalostna izmenjava klasičnih elementov in modernega betonskega gradbenega načina.

Isto sliko je prožila glasba. Vsak novi razvoj je bil strogo prepovedan. „Novi glasbeniki“ Alban Berg, Honegger in drugi so bili prepovedani. Umetniškemu ustvarjanju so nadeli kot merilo politična in rasna pravila. Morda nobeno področje umetnosti ne stoji v takšnem nasprotju s prusko-nemškim duhom kakor glasba. V moralničnem mestu ni prostora za Polihimnijo, ker ni koristna, temveč le lepa. Kraljestvo zvokov je ležalo zlomljeno. To vrzel je Hitler skušal zamašiti z državno napravljenimi eksperimenti kakor n. pr. nova zborna opera „Columbus“ od Wernerja Egasa. Ta je bila ob premijeri na Dunaju izvižgana. To še ni pomembno, kajti tudi druga glasbena dela so doživela isto in vendar jih danes svet smatra za umetnine Pomembno pa je, da ni smel noben časopis pisati besede o tem. Totalitarna država je trpela le stoodstotni sijaj.

Ob tem primeru se jasno vidi nesmisel državne vodstva kulture in njenega teroriziranja. Umetnost je najlepše in najvišje utelešenje osebnosti in svobode. Svobode pa ni v totalitarni državi.

Mladi Korotan

KAKO SE ODPRAVLJAŠ V ŠOLI

Ali je pa vse to prav?

To je pa drugo vprašanje. Skoroda bi rekli, da ni prav in zares ni. Na vsak način ni naglica nič prida in pravimo, „naj človek počasi hiti“. Kako se naj torej odpravljamo v šolo? Takole, mislim, bo najbolj prav: V šolo se prav za prav odpravljamo že prejšnji dan. Ko prideš iz šole, se malo odpočij. Pojdi na vrt ali sedi v sobi in vzemi kako knjigo, ali se razgovarjaj z brati in sestrami, seveda ne s pestmi in nogami. Čez kako uro ali dve se spomni, da je jutri tudi šola. Seveda, neprijetna je ta misel, a kar

prav lepo

je — je. Stopi do svojih šolskih knjig in — čeprav ti smrdijo — jih vemi v roko, deni urnik predse in pomisli. Ali imaš kaj naloge in katere? Pregledaš vse knjige po vrsti in se učiš. Pri tem ne kliči vseh ljudi, ki so ti na razpolago. Na pomoč, ampak sam premisli. Če si bil v šoli, potem bo jutri tudi

primerne. Nič ne pomaga — treba je in mora se. Pa premišljaj, razvozljaj hude vzroke, teri trde orehe, čeprav močno poka in se ne daj motiti od ničesar in nikogar. Če vse mirno odpravljáš, bo vse prej končano. Naloge piši počasi. Nikar ne čakaj. Prvič tega ne dovolijo v šoli, drugič pa ni ščečkana domača naloga prav nič lepa. Take „čečkarije“ nihče ne mara, pa bodisi da je ta naloga za v šolo ali pa kaj takega, kar ima človek vsak dan v rabi. Mimo tega tudi ni vljudno dati kaj iz rok, kar je napol narejeno, kar je kar zmašeno in je „ko sračje gnezdo“. Brez vljudnosti pa ne prideš v življenju nikamor. Povsod zahtevajo svoj „dostojanstvo“, pa „z Bogom“ in vsak hoče, da se mu zahvališ, da ga prosiš. Če nisi človek vljudnega vedenja, te brž razvpijejo, da si sirovina in teslo. S takim pečatom na čelu pa ni prijetno hoditi po svetu. Torej, bodi pozoren pri pisanju nalog tudi na zunanjo obliko — če že ne zato, ker boš sicer v šoli kregan, pa zato, ker to zahteva vljudnost in oliko.

JANEZEK V ŠOLI

Čeprav se je že dolgo veselil tega dne, mu je bilo vendar tesno pri srcu, ko ga je zgodaj zjutraj poklicala mamica: „Janezek! V šolo bo treba. Le hitro se opravi, da ne boš že prvi dan zamudil!“ Ko je bil Janezek oblečen in je pozajtrkoval, je vzel torbico in jo mahnil proti šoli. Na pragu ga je dobil oče in mu rekel: „V šolo greš, da bi se kaj koristnega naučil. Ne neumnosti, temveč pametnih reči. Kaj pomaga veliko znati, pa se slabo vesti — glave prebrisane, srca pa grdega biti. Bodi priden in rad ime tiste, ki se bodo trudili s teboj, da bi te kaj dobrega naučili.“ Pristopila je še mati, pokričala: „Janezek, bodi priden in rad ime tiste, ki se bodo trudili s teboj, da bi te kaj dobrega naučili.“ Pristopila je še mati, pokričala: „Janezek, bodi priden in rad ime tiste, ki se bodo trudili s teboj, da bi te kaj dobrega naučili.“

bodil“ Janezek je prikimal, govoriti niti ni mogel. Tako tesno mu je bilo, ko je zavil ob hiši proti potoku.

zankrno

Oče in mati sta stala na pragu in gledala za njim, dokler se ni izgubil za ovinkom. Janezek pa je hodil, in čim bliže je bil šoli, tem počasnejši so bili njegovi koraki. Pred šolo je bilo že vse polno otrok. Starejši so skakali sem in tja ter škodoželjno trkali na šolska vrata, mlajši pa so plaho stali ob vrtu ali pa so se držali za krila svojim mamam.

MATERINO SRCE

Materino srce je skrivna zaloga največjih zakladov; v materi sta utelešeni ljubezen in milost; mati je vreslec vsega dobrega in blagega. Materino srce vleče vse k sebi; če so tudi izkušnje večkrat zmotile otročiče in jim odtujile srca, ljube matere mili glas jih vendar pokliče nazaj.

Materino srce je ognjišče, okoli katerega se zbirajo otroci. Veselo se da povsod živeti, ali „ljubo domá, kdor ga ima“, pri ljubi materi je najvarnejše in najprijetnejše.

V materino srce je zapisan vsak otročič; mati pozna vse in ve za vse. Materino srce je sveti tempelj, mati je prva učiteljica pobožnosti, njeno srce je čistiljivo svetišče.

Mati je kraljica in vladarica rodovine; če ona umre, so se hiši trije ogli porili.

DOBER SVET

Kmetica, ki je bila bolj na leni pol, je šla s srpom na polje. Obstala je pred njivo in globoko vzdihnila. „Oh, velika njiva, kdaj te bom požela?“ Nato je odšla spet domov, ne da bi kaj naredila.

Drugi dan je šla spet pred njivo in globoko vzdihnila: „Oh, velika njiva, kdaj te bom požela?“ In spet je odšla domov, ne da bi kaj požela. Njen mož pa jo je opazoval in ni mu bilo prav, da se ne loti dela.

Tretji dan je šel mož skrivoma na njivo in se je skril v žito. Ko je prišla žena ob določenem času spet pred njivo in zaklicala: „Oh, velika njiva, kdaj te bom požela?“, je začula iz žita glas:

„Danes malo, jutri malo, bolj boš hitela, prej boš požela.“

Bil je to njen mož, ki ji je odgovarjal. Vesela je hitela žena domov, da sporoči možu, kaj ji je odgovoril angel varuh. Medtem pa je tudi mož neopaženo prišel domov in se lotil svojega dela. Na dobo in široko je pripovedovala žena možu, kakšen odgovor je dobila na njivi.

Četrty dan je šla spet kmetica s srpom na njivo; to pot pa se je res lotila dela. Tako ji je šlo od rok, da je bila njiva v kratkem požeta. Iz srca je bila žena vesela in hvaležna svojem možu, ki jo je tako dobro svet. Pa tudi mož je bil vesel, da je nalagal rumeno žito in

CVETJE IN KLASJE

„The Twenties“ and „The Thirties“

Ti dve imeni sta se udomačili za angleške pesnike, ki so se uveljavljali v tretjem in četrtem desetletju našega stoletja.

Med pesniki „Twenties“ — v letih 1920. do 1929. — se odlikujeta zlasti pripovednika Joyce in Virginia Woolf, ki hočeta postaviti v ospredje duševno življenje. Strachey in Aldous Huxley sta pol pripovednika, pol esejista. Napadati moralo in mišljenje družbe, ki je bila vodilna do leta 1918.

Eduard Marsch je izdal vrsto pesniških zbirk. Po vsebini pomeni njegova pesem umik iz mesta v idilo podeželskih predmestij in v pisane sanje romantike. Prav nasprotno smer zastopa lirik Eliot, čigar pesmi so polne razočaranja in cinizma.

Leta 1929.—31. z gospodarsko stisko so vtisnili svoj pečat tudi leposlovju. Wilfred Owen, „pesnik razočaranja“, slika vojno kot vtr vsa zla, Forster naglašja misel sprave ter sodelovanja med narodi in med posameznimi sloji v narodu, Lawrence, rudarski sin, naglašja človečnost.

„Thirties“, pesniki 4. desetletja so se uveljavili z zbirko pesmi in satir „New Signatures“. Avtorji pripadajo izključno srednjemu stanu ter so prinesli nove misli v pesništvo. Naslednja zbirka „New Country“ (1933) pomeni korak na levo. Osnovna misel lirika Wystana H. Audena je, da je današnja družba na poti v propast, ki ji ni mogoče ubežati. Stephen Spender povdarja posameznika. Udar silnih družabnih sil uničuje človeško srečo. Grozilo nevarnost more preprečiti samo obnova mišljenja, čutenja in delovanja. Cecil Day Lewis ima slikovite slike, zlasti iz sveta strojev in železnice. Je optimist in povdarja odgovornost do otrok.

Čuda narave

Šipa priganja rake — Kače sesajo strup —
Fajki pletejo ribiške mreže

Med ribami poznamo vrsto rib, ki se na tuje stroške prevažajo na večje razdalje. Prisesajo se na ladje, pa tudi na večje ribe. Garnele, mali raki, se prav nič ne boje polipov, ker so tako urni, da jim vedno pobegnejo. To pa jim ne uspe pri šipi, ki so njene lovke še hitrejša, tako da jim beg nič ne pomaga.

Na otokih v zalivu Honduras v Srednji Ameriki žive kače, ki nimajo strupa. Te kače sesajo strup od krastač. Krastača pa imajo v koži žleze z mlečno tekočino, ki jo kače polagoma sesajo.

Na Novi Gvineji in na ostalih zapadnih otokih Tihega Oceana žive v pragozdih močni pajki, ki predejo med vejami tako močne niti, da jo komaj s palico zbijesh.

Dr. A. S.

Jesenska pesem

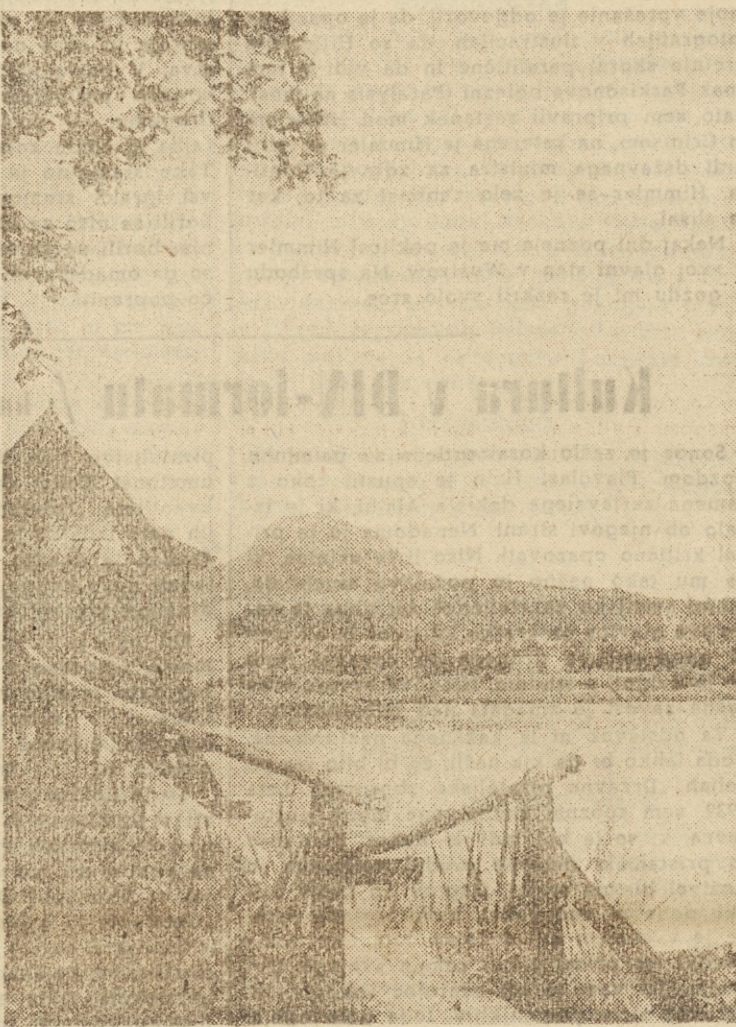
Nič kaj radi ne vidimo prihajati jeseni in najrajši bi jo kar prezrli. Da bi to le mogli! Toda kako bi je ne opažali, jutranje megle? Seveda je res, da se dajo premagati opoldanskemu soncu. Res je, da se nazadnje razblini v nič. A megla je le bilal. Se marsikateri dan nam je usojen, ko se smehlja nebo v mili sinjini, a kaj, ko nas to samo spominja, kako se je nebo nekoč kopalo v vse drugačni modrini. Nekoč poleti... In kako kmalu se sedaj večeril! Morda so sedanji zgodnji večeri nekam usmiljeni, saj odevajo z istim temnim plaščem vse smrtnike, naj si se pravični ali nepravilni. Dovolj ljudi je, ki se dobro običejni sprehajajo. Še več jih je, ki nosijo na sebi kvečjemu spomine na nekdanjo garderobo. Jesenski večer pa ne pozna razlike med njimi. Usmiljen je...

Bo že držalo, da vsiljuje jesen melanholično nastojenje. Leto se je postaralo — in koga ne napolnjuje starost z žalostnimi mislimi? Tudi najbolj vsiljiva šminka ne pomaga več in tudi najbolj pestro listje ne more zatajevati hladu, ki ga širi starikava jesen. Prvi mrz bo stresal listje z dreves v naročje matere zemlje. Pa glej čudo, še enkrat se venča zemlja z bujnostjo ter nam siplje v naročje bogate sadove. Poslednjo sladkost je dala grozdju. Se malo časa, pa se sončno zlato, potopljeno v zlahtne sive kove, umakne v tiho klet — prezimovati. Pripravljeno v snopih, čaka zlato, da se nam spremeni v večno blagodat kruha. In vrhu tega nebeški blagoslov, ki se nam siplje iz sadovnjakov! Leto razvezuje pred nami svojo čulo. Preden se poslovi od nas, bi rado vsakomur pustilo svoj dar.

Ali je pa treba daru, ki ga kar otiplješ z roko? Postali smo skromni. Otroci nove dobe smo, živimo itak bolj tako od danes do jutri. Navadili smo se, biti z malom zadovoljni, in tako se radujemo že zgolj nad živopisnimi barvami, ki jih tako radodarno razliva jesen. Radujemo se, in morda niti ne pomislimo, ali smo pripravili že dovolj

drv za zimo. In zimska obleka? Morda nam ta res prizadeva skrbi, a kaj zato! Ob sanjavem jezeru stoječ, prisluškujemo zamirajočemu glasu ptice ali zamolkemu pljusku. nju valu — in si dopovedujemo, da čujemo uspavanko, ki nam jo poje jesen.

Jesenske barve! Prebujne ste, da bi vas oči mogle piti vase. Pijane so oči od izobilja in vendar — dasi usoda grozeča — trka pa

naše čuri, bi oči še pile in še uživale. Oči — priče naše notranjosti! Nepotolaženo človeško srce! Inquietum cor meum, donec...

Pogled plava kvišku k zvezdam usnetega večernega neba in tedaj se v nas iznenada nekaj zgane, nekaj, kar domuje v naši najtišji kamrici, odkar je začelo utripati naše srce — slutnja neskončnosti! Tako nas sredi jesenskega umiranja greje in tolaži žarek visokih nad: vse je minljivo, a kar mine, ni obsojeno, da hodi po poti, ki drži v večni grob, ne, pot se vije skozi noč zato, da na onem bregu doseže livado, ki je domovina nove pomladi.

Dr. E. Zauzer.

List pade od drevesa

Spisal dr. Fran Josip Lukas

Banka je tako uredila svoje poslovne ure, da so bile popoldan blagajne zaprte. Poleti je načelnik registraturnega oddelka dnevno hodil v kopališče Gloria (Šel je edinole tja), toda ne morda radi tega, ker sta ga tam blagajnik in postrežnica za malo napitnico glasno pozdravila s „gospod ravnatelj“, to gotovo ne. To sta končno delala tudi lasničar in natakar v kavarni. Ne, bilo je natančno po njegovih nepremakljivih načelih, kakor je tudi bankovce skupaj zlagal samo na gotovo stran ali pa pri obiskih na vrata potrkal vedno le z mezincom. To končno nikogar nič ne briga, toda bilo je tako splošno znano kakor druge njegove lastnosti, katerim so se njegovi tovariši včasih smejali. Njegova gizdavost n. pr. je bila obče znana in njegova posebnost pri zavezovanju kravate so po njem imenovali Jungmannov vozeli, ki je bil v banki po njem prav tako čistan, kakor n. pr. Gordijski vozeli v tretjem razredu gimnazije. Ob sobotah (dal se je dnevno briti) mu je lasničar običajno na glavo namazal tinkturo, ki je pospeševala rast las, duh te tinkture so nazvale tipkarice v pisarni Janežkov parfum. Hudobni jeziki so celo trdili, da so ga neko nedeljo videli z monoklom v zlatu, kako je iztrgal listke marjetice.

Ivan Jungmann je v vsakem oziru imel najboljše mnenje o sebi. Kljub svojim 38 letom je menil, da je že cvetoč mladenič, ki je imel, kakor kralj, življenje pred seboj. Vdal se je popolnoma svojim nagnenjem in je imel navado, druge ljudi, ki se mu niso klonili, odpraviti z lahkimi filozofičnimi obnašanjem. Ravnatelj banke je potrdil pravilnost te navade. Pečal se je z ženskami družbe. Če so ga kdaj vprašali o ženitvah, je odgovoril, da to že drugi mesto njega stori.

Ker je bilo za kopanje že premrzlo, je hodil dnevno popoldan v mestni park ter se je s knjigo (večinoma s francosko) usedel na klopi. Seveda vedno le na isto. Ptice in verice ga niso zanimale. Toliko, da se je nekam pomilovaje nasmehnil staremu „penzionistu“, ki je z očmi, ki so se od veselja svetile, zasledoval malega škinkovca, ko je krotko pobiral zrnca iz njegove lahne se tresoče roke.

Nekega dne je sedelo na njegovi klopi dekle, ki je imelo pred seboj otročji voziček ter je krpalo nogavice. Imel je grozen strah pred malimi otroki. Vrskanje in kričanje in potem... duh povojev...! Da vsaj ni bilo njegovih strogih načel! Tako se je usedel na skrajni konec klopi in zamišljen bral svojo knjigo. Dekle je delalo in dete je spalo. Nenadoma se je mali oglašil, kar je bilo načelniku registraturnega oddelka jako neprijetno. Nejevoljno je pogledal kričača.

„Ali si lačen, Janežek? Tu imaš!“ Že je mali pil sladko mleko ter je poln notranje sreče s svojimi ročicami prejel za niklasti obroček na robu stika. Potem je vrgel proč na pol prazen steklenico, sonce je tudi ravno sijalo tja, in dete se je s svojimi veselim očmi gospodu registraturnemu uradniku nasmehnilo naravnost v obraz. Ta je nehote pogledal ter iz prirojene vljudnosti odgovoril z nasmehom. Vsa njegova koncentracija je bila pri kraju.

Neumen otroček je moral imeti ime Janežek. Zaprl je knjigo, nalahno pozdravil in odšel. Jezil se je.

Prvi dan je bila klopi prosta. Komaj pa se je tja s stokanjem olajšave usedel, je

Obletnica ofenzive

Sedeli smo na vrtu in hlad prvega poletnega večera je vel okoli nas. Ko je našemu kramljanju zmanjkalo snovi, je posegel v molk naš mladi gost in nekako mimogrede omenil, da je prav te dni obhajal neko čudno obletnico. Prosili smo ga, naj nam jo pove. Spregovoril je in slišali smo iz njegovih ust to-le nenavadno zgodbo.

*

Bilo je med vojno. Po mnogem trudu sem dosegel, da so me odslovili od kompanije na trimesečni študijski dopust. Slekem sem vojaško suknjo in odpotoval v mesto, kjer sem se bil že pred vojaško službo vpisal na univerzi. Čakale so me pa neprijetne težave. Ze en teden sem iskal strehe, a nisem mogel najti sobice, ki bi bila v skladu z diktatom mojega žepa.

Neko jutro sem sedel v kavarni in zopet listal po dnevnikih. Izpisal sem si neki naslov in sklenil, da skočim nemudno gledat. Na zvonjenje mi je odprla postarna, še čvrsta gospa. Vljudno sem povedal, čemu sem prišel, in njen pogled se je za trenutek zaplil vame. Vtis ni mogel biti slab, kajti povabila je, naj grem z njo. Stopil sem v majhen, prav priazen prostor. Okno je držalo na vrt, ki je bil ves v zelenju. Koj mi je bilo jasno, da je ljubki kotiček kakršni stvarjen zame. Zedinila sva se o najemnih in priselil sem se.

Gospa Heda ni bila redkobesedna ženska. Gladko ji je tekkel jezik in čim malopomembnejši je bil kak dogodek, tem manj se je strahnila o njem razpravljati. Z nekolikim zanimanjem sem poslušal, kadar je omenjala razmere v svoji hiši. Tako sem izvedel, kar

sem bil že sam uganil, da je bila vdova, in sicer že dolgo let. Z neko sveto gorečnostjo je govorila o svojem sinu. Bil ji je vse, drugega ni imela na svetu. Mudil se je kot častnik na južnem bojišču. V pismu je bil materi obljubil skorajšnje svidenje in baš tiste dni bi moral priti na dopust. Pa je vse splavalo po vodi. Kako ga je pričakovala! Kako si ga je neprestano predstavljala, da bo stopil čez domači prag, krasen v svojih mladih letih... Iznenada je dospelo drugo pismo, da ga ne bo domov. Bralo se je nekaj o nujnih službenih zadržkih. Mnoge in pristrčne besede naj bi potolažile mater: gotovo napredovanje v službi, odlikovanje in slično. Vedno in nanovo mi je uboga gospa poplaval, kako se je takrat uprlo materinsko srce, kako je oporekalo. Naposled j dala sinu namenjeno sobo v liste, ne zavolje dobička, marveč ker ji je vest tako velela, ko je bilo dan na dan toliko čuti o stanovanjski stiski.

Skušal sem gospo tolažiti: „Gotovo imajo vašega sina za tako sposobnega, da ga ne morejo pogrešati. Krožijo govorice, da bo kmalu nova ofenziva.“

„To je tisto!“ je vzdihovala. „To ti, prav to! Mar mislite, da mu je dopust kdo vzel? Sam si je ukinil!“ Sumila ga je radi strastnega častihlepkja, ki ga je že vedno slepilo, da je hotel vselej druge prekositi. „Bog“, je tolažila, „nikomur nič ne očitam. Naj vsak ravna po svoji dolžnosti. Toda, veste —“ in zmajevala je z glavo — „da mu je ljubše tam ostati, nego k meni priti — le zakaj mi to dela?“

Naslednji večer sem stopil v kuhinjo pro-

sit tople vode. Seveda ni šlo brez pomenka. Naključje je naneslo, da so prišle v razpravo razmere javne varnosti. Gospa Heda se je kaj bala tatov. Zivela je sama, stanovanje je bilo v pritličju, iz kuhinje si stopil samo čez par stopnic pa si bil na vrtu — koliko spretnosti je bilo treba, če je kdo hotel vdreti v stanovanje?

Pokazala mi je, kako se vsak večer zavaruje zoper napačljene obiske. „Mislim si pač“, je dejala, „da so tudi tatovi ljudje in da im tudi zanje strah svojo moč.“ Pograbila je dva velika kovinasta pokrova in jih obesila nad zaklenjenimi vrati. Napravila je to tako, da sta visela kakor na lasu. Že rahlo tresenje je zadostovalo, da tresčita ob tla. Priredila je meni na ljubo polizkus in res moram reči, da je izum gospe Hede dokazal svojo uporabnost z nemalim trusem.

Rekli boste, vse skupaj ni vendar nič izrednega. Trdno verujem, da sloni tudi vse nadaljnje na naravnih vzrokih, dasi štejejo slične stvari ne baš med vsakdanje dogodivščine. Neki mnogo rabljeni pojem bo tu kakor nalašč na mestu — naključje! Vendar me je doživljaj nečuvstvo prevzel in niti do danes se nisem zone otesel.

Neko soboto sem prišel pozno ponoči iz gledališča domov. Vreme, spočetka vedro in brez nakane, se je bilo med predstavo temeljito spremenilo. Zmočan in od mraza dragataje sem odklenil. Vse je bilo v najglobljem miru, gospodinja je bila že davno legla. Da ne bi motil, sem stopal oprežno, pa sem se moral vendar jeziti nad seboj, ker se mi je zdelo, da sem prehrupen. Ko sem prišel svačo, ki me je v hišo v vrtu, nisem si mogel kaj, da bi nekoliko ne preстал ter motril svoje sence, ki se je ob plapolajoči luči nemirno in čudno opotekala po tleh in po stenah. Bilo mi je, ne vem zakaj, nekam

tesno pri srcu. Moker in radi tekanja upehan, sem občutil svinčeno tišino veže kakor neko nedoločeno silo, ki se mi s svojim molkom upira, kakor da bi me skušala odvržati, češ, tu si vendar tujec. Ko sem tako zasledoval ples svoje lastne sence, mi je bilo, kakor da biva med stenami eš neko — in ko je nenadoma poknilo, me je spreletelo kakor groza, dasi sem poznal lastnosti starega poda.

Legel sem. Slišal sem še, kako dež ponehava, potem sem zadremal. Iznenada se prebudim. Mir v hiši je bil popoln, vsaj zdelo se mi je tako v dramatičnem stanju, v kakršnem sem bil. Hotel sem se obrniti na drugo stran, kar me nekaj kruto zagrabi in stresse. To vam je bilo, kakor da zaori vihar iz pekla, bučalo je in rjavelo, a kmalu je le še zamolklo šklepetalo vzdolž sten in zopet je bilo vse tiho. Takoj sem se zbral misliti na oba pokrova. Napeto sem poslušal, srce mi je slišno tolklo in rahel mrz me je tresel. Ostalo je vse tiho kakor v grobu. Spomnil sem se, kaj mi je gospa pred dnevi dejala, da ji pokrova nista še nikoli nagajala. Mar je res poskusil kdo vdreti? Ko sem se oblečil, sem slišal, kako se na nasprotni strani, kjer je spala gospodinja, vrata odprla, in tenek svet je zasijal pod dur — moje sobe. Pospešim svoj opravek, rahlo odprem vrata in zagledam gospo s svečo v roki. Kakor okamenela je bila, blada... Vse na njej je bil izraz trpljenja. Prizor je bil prestrašil. Nisva črhnila besedice. Kakor prej, sem se tudi pot moral ozreti na lastno senco, ki je tako razdržena potovala po tleh, po stenah, po stropu. Ko sem hotel naprej proti kuhinji, je gospa, še vedno prikovana na mesto, nemo dvignila roko, kakor hoteč mi zabraniti pot. Toda mene je gnalo naprej.

že videl znani otroški voziček prihajati izza vogla. Zamislil se je v svojo knjigo ter se delal, kakor da ne bi niti videl, da se je tudi dekle po običajnem pozdravu usedlo. Šele Janezkovo kričanje ga je zdrnilo.

Cez nekaj dni se je Jungmann že tako navadil na kričanje mladega zemljana, da je mogel vsakpot po kratkem odmoru nadaljevati branje. Kar ga je osupnilo, je bila detetova rednost, ki je bila taka, da je Jungmann končno s pogledom na uro pričakoval mali koncert. Ko je nekaj preteklo že pet minut, ne da bi mali dal glasu od sebe, je vprašal dekle. Pojasnila mu je, da je Janezek danes izjemoma pozneje kakor navadno dobil svojo opo'iansko jed. Gospod registraturski uradnik je potem nekoliko znatstveno p'jnil mehanično, sugestivno in prostovoljno reakcijo mišičnih celic v psihofizičnem problemu. Dekle je sicer pozorno poslušalo, toda videlo se je, da ni bila popolnoma v stanu razumeti predavanja, kar pa je predavatelj itak pričakoval, ker je imel navado, težke odstavke pričeti takole: „Vi seveda tega ne boste mogli popolnoma razumeti!“ Od tega dne je imel Ivan Jungmann novo navado: telo in duša malega otroka. Veliki konverzacijski leksikom mu ni več zadostoval. Upil si je mnogo knjig. Od navadnih otroških bolezni do Freudovega seksualnega kompleksa malega otroka je vse prečital. Nekdaj je celo pozabil vse konvencije ter je dekle nekoliko spremil mimo vr'atka, da je mogel započeti pogovor končati.

Nekega dne je šel Ivan zopet v park, ko mu nenadoma zdrkne na glavo list z drevesa. Hotel ga je že zavreči ne vedoč, zakaj ga prav za prav drži v roki. Da, o tem bi lahko imel predavanje.

„Vidite, gospodična, tu imam... oveneli list imam... kmalu bo zima.“

Na to gospod registraturni uradnik prav za prav niti ni mislil. Hotel je reči: ...Skrbite za vodovodno napravo! — Pobriganje se za izsušenjel... Poskrbite za probkovi-naste stene... in je le ponavljal: „Kmalu bo zima“. To pa se mu je zdelo tako čudno, tako neznansko in tako komično...

Ko je prišel domov, je gledal kakor ponavadi v veliko zrcalo na omari in tedaj je z največjim začudenjem prvokrat zazabil, da se vleče od čela bela nit. Hotel je vzeti glavnik iz žepa in... njegova roka prime suhi list...

Ivan ni več predaval, kadar sta se sešla v parku, govorila sta med seboj, in on je ni več kratkoma imenoval gospodična, temveč gospodična Jerica. Vedno bolj je pozabil na „telo in dušo malega otroka“. Pogostoma je premišljeval o nežnih dekliških roki, ki je pogladila malega otročička. Če sta govorila, je včasih slišal le njen glas in dozdevalo se mu je, kakor da se mu ponuja neznana notranja sreča.

Nekega dne mu ona reče, da odslej ne bo več hodila v park, ker je meglen zrak za malega nevaren. Sedela je ves popoldan skoraj molče. Takrat jo je spremljal do hišnih vrat in ko mu je pomolila roko v slovo, jo je prvokrat prosil za sestanek. Pri tem je malce zardel.

Tipkarice so se nemalo čudile, da kar na lepem v soboto ni več diskretnega vonja po pomadi, in vsa pisarna se je smejala novi navadi načelnika, da nosi v gumbnici posušen list. Imela so to za novo navado, ker niso vedele, da je bil ta skromen list vzrok, da se je domišljavi načelnik registrature poročil z ubogo pestinjo.

Kljub vsej grozi sem bil prepričan, da je kuhinja prazna. Odprl sem. Stiril sem to kakor po tuji volji, s tesnobo in srcu. Svit od sveče, ki jo je gospa negibno držala, je širil pošev v prostor — in hitro se je dalo vse pojasniti. Naprava gospe Hede je bila padla z vrat, vrata sama so pa bila trdno zaprta. V kuhinji ni bilo nikogar. Pristopil sem in se uveril, da je bila ključavnica v redu. Priklical sem gospo. Bila je v obraz še vedno blede in negotovi razsvetljavi se mi je zdelo še bolj mrtvaška. Ogledovala si je nedolžni prizor, kimala nekoliko kakor odčrna, pogledovala tudi mamo ter se je naposled odpravila, ne da bi spregovorila besedo. Zaklenil sem za njo kuhinjo, nglo smuknil v izbo ter se zaril pod gorko odejo. Toda spanec se me v tisti noči ni hotel več lotiti.

Drugo jutro sem šel zarana iz hiše, ne da bi gospodinjno videl. Po svoji navadi sem se šele zvečer vrnil. Na hodniku me je prestregla gospa Heda. Vprašala me je za najnovejše vesti z bojišča.

„Važni dogodki!“ sem odgovoril. „Ofenziva se je pričela. Čez reko sol!“

Silna osuplost se je zrcalila na njenem licu. Prekrižala je roke ter dolgo premišljevala. Bili so res dolgi, mučni trenutki. Nato se je po komaj slišnem pozdravu umaknila v svojo sobo. Tudi to pot se mi je zdelo neznansko blede.

Slabo sem prebil noč. Ponavljali so se mi vtisi prejšnje. Trpincila me je tesnoba in nja, kakor da bi se utegnili znova nekaj neprijetnega prigoditi. Toda noč je minila brez motnje.

Kar v oči je bodlo, kako se je uboga gospa po tem malopomembnem dogodku spremenila. Njenemu licu je bilo poznati, da se je

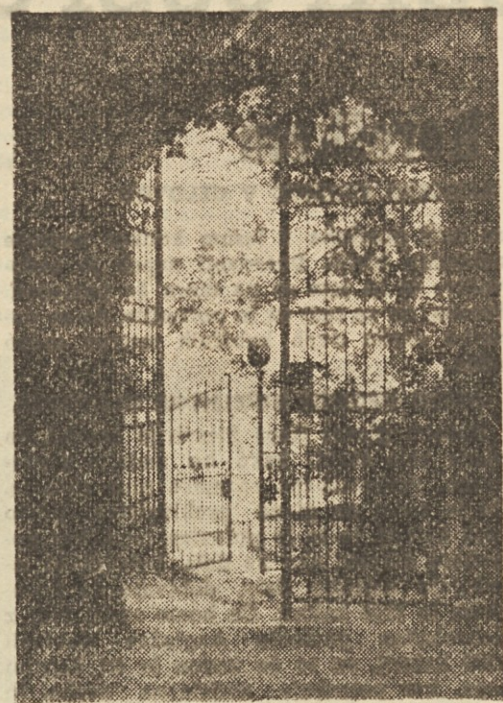
Kdo še nikdar ni stal z razbijajočim srcem pred vrati, za katerimi je bil morda celo nepoznan svet? Svet, kakršnega še ni bilo in ga pozneje tudi več ne bo? Svet, ki v njem hodiš od odkritja do odkritja ter od prese-nečenja do presenečenja in kjer misliš, da vdihavaš zrak iz raja. Svet je bil kot začaran in kot pravljica...

Mar ni vse življenje tako? Skozi vrata zagledamo prvič luč sveta in skozi ozka vrata nas neso na zadnjo pot. Pred koliko vrati stojimo v teku življenja z razbijajočim srcem, držimo roko na kljuki, pa ne vemo, ali bi ali ne bi — kdor ima veliko opravka pri oblasteh, lahko pripoveduje o tem romanu — kolikrat zaloputnemo v jezi vrata za sabo — koliko vrat nam ostane za vedno zaprtih, ki se sosedu, ki pozna čarobno besedo, brez napore odpro, koliko vrat vabi trudnega potnika s svojo prelestjo in obeta vse mogoče, da ga nato temeljito razočara, med tem ko nam pripravljajo marsikatera skrita vrata v ozadju najljubša razočaranja, čeprav bi šli mimo njih, ne da bi vzbudila našo pozornost. Še predobro se spominjamo zlasti mi, ki smo se kot morda nobena generacija naučili ceniti domačo srečo, onih trenutkov, ko smo s pridržano sapo zastali, predno smo s tresočo roko potrkali na vrata, ki so zapirala vso našo srečo. Lahko pa smo prijazne sodobnike opozorili na ono mesto v vratih, kjer je mizar izvrtal luknjico. Začetniki med nami se bodo gotovo lahko vživeli v Maupassanta, ki je nekoč napisal, da je pri ljubezni najlepši oni trenutek, ko „se vzpenjaš po stopnicah“... seveda le, če nimajo raje dan...

Ko smo bili še otroci, smo prvič občutili resnost življenja, ko smo korakali skozi šolska vrata. Šola življenja pa se je za nas

Skozi vrata življenja

pričela, ko so se za nami zaprla vrata urada, pisarne ali trgovine. Ko smo ustanavljali družino, so se nam na široko odprla cerkvena vrata. Ko pa bomo zaključili svoje zem-

sko življenje, se bodo skripajoče odprla stara vrata pokopališča.

Mi pa, ki še smemo dihati pod toplim srcem, odprimo na široko vrata naših src, ne zakrknimo se pred klicem, ki nam doni od koder koli in od povsod, odprimo ga življenju, kakor se nam življenje samo odpira...

Dr. Zauner.

Človek in voda

Otroci so svet zase in sloni tudi, vendar so si v nečem podobni. Raziskovalci tujih dežel pripovedujejo, kako romajo črede slonov daleč, daleč, da pridejo do vode. Odže-

jajo se, potem črpajo v rilec vodo in se polivajo po hrbtu. Če bi jih kdo v slonovskem jeziku vprašal, čemu to delajo, bi se izkazalo, da tega niti malo ne vedo. Enaka je z otroki. Ves svet ve, s koliko radostjo gredo

v plitvo vodo brodit, a prav tako je očito, s kolikim protestom odklanja dete vsak poskus, ki meri na snago. Poskusite otroku, ko uživa v škaflu in na soncu blagodat mokrega elementa, poskusite mu praviti o pomenu vode za človeško snago. V njegovih očeh se bo utrnil pogled poln pomilovanja, češ: „Ali se še nisi odvadil čenčati?“ Prijatelji, verjemite slonom in otrokom, ki se kopljejo: njim je čistoča španska vas. Preprosta resnica je, da se radujejo čisto izvorno, brez mnogih misli, brez modrovanja. Tako stanje v duši imenujemo udobnost — in s tem smo načeli največje poglavje v zgodovini.

Nič na svetu ne pospešuje človeškega razvoja tako zelo kakor udobnost, poželjenje in lepočutje. To so tri sestre, ki jih zlepa ne ločiš. Je že res, da človeka venomer begajo velika vprašanja: „Kaj bomo jedli? Kaj pili? S čim se oblačili?“ Toda zaradi tega noben trgovec ni hodil v daljne dežele kupčevat. Kaj šel Predmeti prve trgovine so bili zlahkni kamni, okraski, dišeča sandlovina, jantar, kadilo, začimbe — torej gizdno blago. Na dnu človeške duše preži nečimurnost in polovica tega, kar človek stori, stori zaradi nje. Zaradi luksusa so si ženske obešale ogrlice, so se moški odevali s škrlatnimi plašči in so oboji stopali v kopalno kad. Misel, da telo vzdihuje po snagi, je pri tem

če ne spala, pa vsaj dremala. Pač je bilo orientalskim svečnikom jasno, da je čistota važen higijenski pripomoček. Zato so umivalne vaje uvrstili med obrede. Ljudem so naravnost zabičevali, da je umivanje zadeva nadnaravne važnosti. Prav to priča, da je bilo treba množice šele napotiti k higijeni, saj so ljudje hodili v vodo zaradi mode, zaradi razkošja in zaradi lepšega.

Ce se usedeš v navaden škafl, se lahko temeljito znebiš odvišne skorje, mar ne? Toda če sediš v banji, ki predstavlja celo premoženje, je kopel neverjetno imenitnejša. Zatorej so si staroveški Sybarioti v južni Italiji omislili zlate kadi, a drugod so morale biti kadi vsaj iz marmorja. Še večji strokovnjaki potrate so domovali v Jutrnji deželi. Lahko se reče, da je Orijent, tudi kar se strežbe človeškemu telesu tiče, prekosil vse, kar je zgodovina kdajkoli dognala. To je znal taisti Orijent, ki mu vasi in mesta od pamti-veka slove zaradi odurne nesnage. Iz sonca v senco je pač le en korak.

Poglejmo za hip v Esterino knjigo! Ostrmeli bomo. Koliko potrato v času, olju, dišavah in mazilih so si nekoč privoščili v srečni deželi Perziji! Kadar je šlo za nego, snago in mladost ženskega telesa, si niso vedeli meje. Mar ni bajno, če so celih 12 mesecev očiščevali ženico, preden je bila vredna, da je stopila pred kraljevo obličje?

Vendar ne bi bilo prav, če bi priznavali edinole Orijentu kopalne rekorde. Rim je premogel na vrhuncu svojega sijaja več kakor deset velekopališč. V njih so se vrstili marmorni bazeni, vodometi, stebrišča, kipi, mogočne kupole, nasadi — skratka, bilo je nič manj imenitno kakor v palači perzijskih kraljev. Samo da rimske thermae niso bile namenjene morda vladarjem. Za reci in piši dva groša je smel vsak Rimljan od zore do mraka uživati radosti, ki jih nudita voda in zrak.

Srednji vek se nikakor ni branil vode. V srednjeveških mestih je bilo precej kopalnic, zasebnih kakor tudi občnih. Seveda boš širom tedanje Evrope zaman iskal posnetkov rimskih therm. Že v primeri z napravami v sodobni kaliforniji državi je kopalniščna udobnost srednjeveške Evrope hudo šepala. In vendar, kljub vsej primitivnosti kopalnišč so se znali ljudje dobro zabavati! Včasih so bili tako židane volje, da je morala oblast vmes poseči.

Zdaj še bežen skok v novi vek! Ozrimo se malo po domu slovitega sončnega kralja Ludovika XIV., ki je govoril: „Dvor brez žensk je kakor pomlad brez rož.“ Nu, žensk ni na njegovem dvoru nikdar primanjkovalo. Druga je bila lepša od druge, le o gospe Motespan gre glas, da je bila vrag — i, seveda lep vrag. Kako neki so vse te Ludovikove rože negovale in varovale najdražje, kar so imele — svojo lepoto? Baje je versajski dvor premogel nekaj kadi. Toda joj, te uboge kadi! Razsušile so se, klavrno razsule so se. Nobena lepota se namreč ni ponizala do njih. Nobena ni šla svojega nežnega telesa pomakati niti v toplo niti v hladno vodo. Kako torej? Mar niso te zgodovinske osebnosti nikoli prišle v dotiko z nebesno roso? O pač — potratile so bajno dosti eau de Cologne. A. Z.

Zazrl sem se v steklo in zdelo se mi je, da vidim, kako prebledevam.

*

Pričakovali smo, da bo mladi gost še nekaj povedal. Pa je molčal in nas prepuščal mislim. Nič ga ni več vprašal, dasi je imel marsikdo na tihem kako željo, ki se je porajala iz radovednosti. Nemo smo sedeli in poslušali otožno petje čričkov, ki se edini niso menili za božanstveno tišino noči. Lep, prečuden je bil ta mir. Nam pa je bilo, kakor da postaja le vedno lepši in svetlejši ob njihovi zamolkli godbi. Spomin na ono davno grozoto, pokoj poletne noči, vonj, ki je dehtel iz nasadov, mehki glasovi nevidnih pevcev brez števila in pa blesk tolikih zvezd visoko nad nami — vse to se nam je čezdalje bolj zlivalo v veličastno čuvstvo, ki nas je obenem opajalo in pretresalo: čutili smo, da nam je duh zabredel do skrivnostnih duri, za katerimi domujejo poslednja vprašanja. A. Z.

Dobra vzgoja

Gospod Huber je sedel za mizo zamaknjen v svoj časopis, ko je njegova boljša polovica, gospa Tila, osebno prinesla juho na mizo.

„Kje pa je spet otrok, Tilka?“ ja zagodel gospod oče neprijazno.

„V kuhinji, pridi no vendar, Maks, pridi jesti!“

Maks je smuknil čez prag in se je boječe splazil na svoj sedež. Ko je gospe mama nalila juhe, je Maks plaho dejal: „Papa, jaz...“

„Mir“, je jezno pihnil gospod oče, „zapomni si že vendar, da ko je juha na mizi, se je začelo kosilo in ti moraš molčati.“

„Toda papa, jaz...“

„Jezik za zoba, neotesanec!“

Zdaj pa je posegla ognjevito vmes gospa mama:

„Julij, ne razumem te, kako to vzgajaš otroka. Pusti mu vendar, naj pove, kar ima na srcu.“

„Ne, pravim, Tilka! Otrok se mora vendar že naučiti vljudnosti.“

Maks je obmolnil. Njegove oči so boječe romale od očeta do matere, med tem ko sta onadva srebrala svojo juho. Zdaj je Maks odrinil svoj krožnik z juho in je jokajoč dvignil oči k očetu.

„Oče, jaz moram...“

„Mir, pravim“, je zagodel gospod Huber, „ta otrok me bo s svojo nevzgojljivostjo spravil v grob.“

Končno sta oče in mati nehala jesti. Gospod papa je odložil žlico in pri tem strogo pogledal svojega nevzgojenega sina.

„Tako je prav, fant, zdaj povej, kar si mi hotel povedati.“

Maks je parkrat krepko zavzdihnil in dejal:

„Marija je — preden je zakuhal juho — v loncu — našla miš —, ki je bila že razkuhana — in — in jaz sem te hotel vprašati, — če ti morda — ne bi škodovalo...“

UGANKE

Kmet je prodajal gosi in zajce. Nog je bilo 64, krempljev pa 256. Koliko glav je imel? (oug)

Katero leto je najkrajše? (olet oalon)

Kdaj je krava zunaj in znotraj kosmata? (krapa pava i koi repex)

Jaz že nel

„Sedaj pa res ne vem, ali sem jaz osel, ali si ti!“

„Jaz že ne, gospod učitelj.“

KOROŠKI GOSPODAR

Prehrana na Koroškem

SESTANEK NAČELNIKOV OKRAJNIM KMEČKIM ZBORNIC V CELOVCU

Pred kratkim so se v dvorani zbornice za prehrano, poljedelstvo in gozdarstvo v Celovcu, Kucherhof, sestali načelniki okrajnih kmečkih zbornic na Koroški. Predsedoval je predsednik Gruber, ki je v svojem govoru opozarjal na težki položaj prehrane v deželi. Dosedaj je bilo mogoče biti kos položaju le zbog umnega sodelovanja britanske vojaške vlade. Splošno se opaža nazadovanje pridelkov, razen tega kmetje ne oddajajo več tako radi kakor poprej. Nazadovanje oddaje je brez dvoma v zvezi s posledicami vojne in tudi z drugimi dejstvi — suša, vremenske neizdatnosti itd.

Koroška je dežela, ki proizvaja v prvi vrsti les, v drugi vrsti pa ima tudi precej razvito živinorejo. Žita pa pridelava Koroška samo toliko, da je prebivalstvo z njim preskrbljeno dva in pol do tri mesece. Letos pa je letina tako slaba, da ostane žita za one, ki ga sami ne pridelajo, komaj za 4—5 tednov. Z živinorejo Koroška lahko preskrbuje deželo in tudi še druge pokrajine, ki so vsled vojne bolj trpele, kakor naša dežela. Če bomo tukaj v doglednem času zvišali dodelitve mesa, potem bomo seveda tudi morali zmanjšati izvoz iz Koroške. Za izvoz pride seveda v prvi vrsti v poštev koristna in plemenska živina.

Proizvodnja mleka v deželi pride v prvi vrsti v poštev za kritje potrebe po masločinah. Proizvodnja mleka pa je iz raznih vzrokov zelo nazadovale. Brez dvoma ljudje tudi mleko manj radi oddajajo. Sedanja oddaja mleka komaj zadostuje za dodelitev 200 do 250 gramov. Primanjkuje nam je dosedaj dala na razpolago britanska vojaška vlada. V bodoče je pa dodelitev masti manj gotova, kajti preskrba z mastjo je slaba v vsej Evropi. Torej nam ne preostane nič drugega kakor izkoriščanje lastnih zalog masti. Če nam ne bi nič drugega preostalo, bi morali proti onim kmetovalcem, ki ne oddajajo radi, trdo postopati. Tri take slučaje smo že izročili v nadaljnjo postopanje britanski vojaški vladi. Velika Britanija stoji seveda do nas na stališču: Najprvo pomagajte si sami, potem moremo šele mi pomagati!

Trenutno imamo veliko skrb: razsajajo živalske bolezni, ki otežujejo živinorejo. Gre zlasti za slinovko in parkljevko. Sedaj razsaja ta kuga v Labudski dolini. Ukrenilo se je že vse potrebno zoper razširjenje bolezni. Drugi vir masti v deželi je pridelovanje rastlin, iz katerih se dobiva olje. Toda letošnji pridelek se še ni oddal. Pridelek ogrščice se mora stoodstotno oddati!

Če bi mogli doseči, da vsak kmetovalec s prihranki v lastnem gospodarstvu in z opustitvijo dobav „črni borzi“ oddaja dnevno pol litra mleka več, bi se s tem povišala dnevna oddaja za 40.000 litrov. S tem bi lahko z lastnimi sredstvi do pričetka zime dobavljali toliko masti kakor sedaj. Nujno vas prosim: Poskrbite s pomočjo krajevnih odborov za to, da bo vsak kmet pravilno oddajal, in skrbite za to, da kmet izve o tem našem stališču! Treba je vse storiti, da se tej zahtevi ustreže.

Žetev pšenice je bila izredno slaba. Kljub temu je vsaj dosti preskrbljeno s semenom. Vsi se morajo zavedati te dolžnosti, drugače bi bilo tudi tu treba postopati s silo. Dobra je žetev krompirja. Ta žetev je menda 15 do 20 odstotkov boljša kakor lanska. Vsi vedo, da še vedno veljajo predpisi glede prehrane in da mora kmetijstvo samo pretežno skrbeti za prehrano dežele.

Končno je prosil predsednik Gruber, da

Razdelitev zimske krme

Zopet se bliža čas, ko bomo živino predstavili s poletne paše na hlevno krmitev, zato je treba, da si že zdaj napravimo proračun, koliko in kako bomo krmili, da bomo s krmo izhajali do prihodnje spomladi.

Zdaj je čas za razdelitev, ne pa potem, ko bo skedenj že prazen.

Predvsem moramo prepričati, da v začeti ne bodo žrle slabe krave in vpreženi voli samo sladkega sena, po Svečnici pa bodo dobile dobre mlekarike in teleta kislo seno in slamo.

Seveda ni treba, da gospodar vso krmo pretehta, zadostuje, če približno oceni, koliko ima v skedenju sladkega sena, koliko kislega, koliko detelje, slame itd., potem si lahko naredi svoj krmni načrt.

Izkušnje prejšnjih let nam kažejo, ali bomo imeli ali ne pa bo treba primesti več slame. Od časa do časa se bomo prepričali, ali je naš načrt zanesljiv, sicer ga bo treba pravočasno preurediti, da naša živina v vigredi ne bo stradala.

se tudi preskrba z lesom kolikor mogoče natančno izvrši. Dosedanji uspeh je zadovoljiv; tu in tam se pa mora še pomagati. Prosim, da se tudi za to potrudite, da se dodatno darilo dveh kubičnih metrov točno odda.

RESEN OPOMIN DEŽELNEGA GLAVARJA

Deželni glavar Hans Piesch je omenil, da vlado zelo skrbi, kako bo nadalje s prehrano. Prehranske razmere niso rožnate. Če je sedaj na glavo prebivalstva prišlo 1000 kalorij, je to le polovica tega, kar potrebuje človek, ako ne dela. Delavci, ki izvršujejo najtežje delo, dobivajo na Koroškem le 1900 kalorij. Če bomo sedaj tudi z dobrohotno pomočjo Angležev dobivali 1500 kalorij, so to še vedno le tri četrtini tega, kar potrebuje nedelavna oseba. In vendar bo to povikšanje le tedaj možno, če bomo sami vse mogoče storili. da odpomo-remo sili. Nočem žaliti onih kmetov, ki pošteno oddajajo: one pa, ki ne izvršujejo svojih dolžnosti, opominjam: na „črnem

trgu“ dobite vsako množino surovega masla, slanine in mleka! Odkod pridejo te stvari? Črna borza ne more uspevati, če ni virov!

Prisiljeni bomo do preizkav in s tem se bo stvar pojasnila. Če se ne dobi umljiva razlaga, bomo najstrožje postopali. Kazni niso sredstva, s katerimi se stopnjuje veselje do oddaje, toda so edino sredstvo, da se prisilijo oni, ki ne izvršujejo svojih dolžnosti. Deželna vlada, istotako vojaška vlada, nameravate v takih slučajih kršitve dolžnosti postopati z razlastitvijo. Če se poštene delavec trudi izhajati, se na drugi strani ne sme mirno gledati, da se ne izpolnjuje dolžnost do naroda.

Deželni glavar se je potem bavil z akcijo za dobavo lesa. Omenil je, da imamo obveznost, da skrbimo tudi za Dunaj, kjer so razmere v tem oziru posebno žalostne. Na Koroškem so kmetje, katerim ni ničesar znanega o dobavi lesa. Skrbite za to, da se ne pripetijo taki slučaji. Mi na Koroškem smo zares imeli srečo. Primerjajte vendar našo deželo z drugimi, ki so več trpele radi vojne in posebno po vojni! Pri nas se ni ropalo, nobena tovarna ni bila „osvojenjena“ strojev, pri nas se ne ravna z ženskami na gotov način.

Zazimljen e čebel

Nobenih posebnih sitnosti in težav ni s pripravo čebeljih družin za zimo — ali kakor veli čebelarji izraz iz zazimljenjem — kadar so po dobro uspehi paši na ajdi panji polni sladke zaloge. Vse drugačna pa je ta pesem, kadar so panji napol prazni.

Po dobri ajdovi paši čebelnim družinam zimskega gnezda ni treba prav nič urejevati. Mnogo bolje mimo čebelarjeve roke opravijo to nalogo po svojem nagonu čebeličice same — Kar pogledjmo satovje! Sredi gnezda nekaj satov z dozorevajočo pokrito zalogo, nad njo in okrog nje na obeh koncih pa do robov zalite celice z medom. Čim bolj se proti kraju gnezda zaležena ploskev krči, tem večja prihaja površina sladke strdi. Krajni sati so od vrha do tal zaliti in jih nekaj lahko brez skrbi vzamemo za točilo. Drugega opravka prav za prav ni kot ta, da družinam od sladkega obilja pustimo potrebno zalogo za prezimovanje, vse ostalo pa odvezujemo. To so zares prijetne naloge zadovoljnega čebelarja, zlasti tistega, ki je že pred ajdo — kakor je prav! — družine odbral za zimo.

Letos, žalibog, ni tako. Namesto jemati bo treba družinam — dodajati, in sicer na ta način, da eni družini dodamo drugo in tako obe rešim. Kajti večidel bo nabrana medena zaloga dveh družin ravno zadostovala za prezimljenje ene skupne družine, ki jo bomo napravili. Da drugega izhoda letos ni, smo premislili že zadnjič v našem članku.

Katere so poglobitve smernice pri letošnjem zazimovanju čebel?

Merilo, po katerem bomo družine družili, je zadostna zaloga medu za prezimovanje. Ta je v različnih krajih in pašnih razmerah različna. Kjer računajo z zgodnjo spomladansko pašo na vresju (Erica camea), je lahko manjša. Kjer pa notri do konca aprila ni izgledov na donos, zaloga ne bo kmalu prevelika, ker od februarja dalje družine porabljajo vsak teden več hrane za mlado,

vedno bolj množijo se zalogo. Na to mora čebelar sedaj misliti! Marca ali aprila bo prepozno. Če v takšnih pašnih okoliščinah panj velike mere nima vsaj 10 kg zaloge, bo premalo. Sladkorja tudi spomladi ne bo!

Druga važna stvar je pri poznem jesenskem združevanju ta, da to delo pravilno izvršiš. Sedaj bo čebelam domala nemogoče, gnezdo kaj prida popravljati in preurejati. Zato ga mora prav urediti čebelar sam. Kako?

Ena matica — slabša — se uniči, to vemo vsi. Satje se pa vstavlja v panj tako, da se iz dveh gnezd napravi eno samo. Zato pridejo vsi že založeni sati vkup v sredo gnezda, na obeh straneh teh se uvrstijo sati s pravkar izleglo zalogo, t. j. taki, ki imajo v sredini povsem prazne celice z vencem medu ob robovih, nato pa pridejo na vrsto sati z medeno zalogo. Pri tem se ne sme dogoditi, da bi med medene sate vstavili kak prazen sat. Takšni lahko pridejo samo čisto ob straneh panja.

Zakaj tako in ne drugače? Družina sedi pozimi kot stisnjena kepa; čebele se zarijejo v prazne celice, da jim je topleje. Poln sat medu sredi gnezda bi jih pri tem oviral in škodoval ugodnemu prezimovanju. V teku zime se čebele pomikajo za medom, s katerim „kurijo“. Če zadenejo ob hudi zimi ob prazen sat, se ne morejo premakniti čezenj, da bi dosegle na drugi strani spet meden sat in tako ob „polnih loncih“ od lakote pomrjejo. Izkušnje tako učijo in nas opominjajo, da v tem oziru ne bodimo malomarni.

Pri sestavljanju gnezda pazimo tudi, da po možnosti ne uvrščamo vanj preveč trotovine. Če bo dosti trotoviskih celic matici pri roki, bo spomladi „možičkov“ preveč!

Končno ne pozabimo vseh potrebnih podatkov zapisati, da bomo spomladi vedeli, pri čem smo. Potem panje skrbno zaprimo, špranje pa zamašimo. Za odevanje (paženje) sedaj še ni čas.

Dr. L. P.

Kmečki vrt jeseni

V kmečkem gospodinjstvu še vse pr malo poznamo prednosti zgodnje zelenjave. Če da je pri prehrani važna sprememba, ki si jo želimo, tudi iz zdravstvenih razlogov potrebuje človeški organizem raznih snovi predvsem vitaminov, ki jih z drugo hrano ne dobimo v zadostni količini. Da bomo imeli spomladi dovolj zgodaj svežo zelenjavo na vrtu, jo moramo pravočasno vsejati, vrt pa zato že jeseni obdelati.

Zadnje jesenske povrtitve že zapuščajo gredice na vrtu, ki bo kmalu popolnoma prazen.

Predno ga pa prepustimo zimskemu počitku, moramo izvršiti nekatera dela že za naslednje leto.

Spomladi se zemlja dolgo časa toliko ne segreje, da bi jo mogli pravilno obdelati. Ker pa mora biti vrt čimprej pripravljen za setev zgodnje zelenjave, ga prekoplje-mo že jeseni, pred nastopom večjega mraza. Nato ima tudi zimski mraz priliko, da izvrši precejšen del rahljanja zemlje. Prekopana vrtna zemlja tudi lahko sprejme večjo količino vode kot neprekopana in si napravi potrebno rezervo za naslednje leto. Tudi s

hlevskim gnojem pognojimo vrtu že jeseni. Pozimi se hlevski gnoj v zemlji deloma razkroji tako da more nuditi spomladi takoj rastlinam potrebnih hranilnih snovi. Hlevski gnoj smemo le plitko pokopati (največ 20 centimetrov), sicer se ne more razkrajati. Uporabljamo ga v celoti, polnoma dozorel gnoj. Svež hlevski gnoj je mnogim rastlinam naravnost škodljiv in pospešuje razvoj raznih rastlinskih bolezni.

Enako kot za poljske rastline, je hlevski gnoj tudi za vrt najpopolnejše gnojilo. Vsebuje vse za razvoj rastlin potrebne hranilne snovi, razen tega pa še mnogo organskih snovi (humusa), ki so zemlji potrebne za pravilno presnavljanje. Najprimernejši za vrt je konjski ali kokoški gnoj. Mikroorganizmi, ki razkrajajo gnoj in ga pretvarjajo v rastlinam pristopne hranilne snovi, se v konjskem gnoju najhitreje razvijajo. Pri tem razkrajanju se tvori toplota, zato je konjski gnoj tudi najbolj gorak. Za zgodnje spomladanske rastline je pa ravno toplota najvažnejši činitelj, ker zemlja še ni dovolj segreta. Goveji gnoj ni tako tople kot konjski, zato je za vrtove manj primeren.

Za naš ženski svet

Kadar govori mož o „ženskem svetu“, meni pri tem navadno otroško sobico, šivanje ter kuhanje, ter je prepričan, da je njegov svet znatno večji. Toda naš svet, bodisi moški bodisi ženski, je vedno tolik, kolikršno je naše zanimanje.

Nacionalni socializem je seveda omejil obzorje žene z neprozornimi plankami. Za ženo je poznal samo tri zapovedi: roditi otroke, delati ter molčati. Sedaj je ta plot podrt. Pogled in razgled segata zopet dalje. Kaj pa je v njem zanimivega?

Če bi žene lahko uporabljale vse tehnične olajšave, ki leže trenutno še na mizah iznajditeljev, bi jim bilo življenje močno olajšano. Zlasti ženam, ki so od blizu doživele vojno opustošenje, se zdi pripovedovanje o tehničnih pridobitvah v gospodinjstvu nedosegljiva pravljica. Ameriške žene pa lahko že mnogokrat vpraša samo, koliko stane, kaj bom lahko to ali ono kupila, saj pri njih niso vojne tako živo občutili.

Gospodinjstvo v bodočnosti

Ameriške tovarne za hladilnike proizvajajo na veliko električne hladilne naprave v vseh velikostih: omare, omarice, pa tudi škatle. Vsakemu gospodinjstvu hočejo omogočiti, da bo moglo ohraniti v vročih poletnih dneh jedila sveža ter jih tako obvarovati pokvare.

Pri nas danes seveda bolj mislimo na ogrevanje kot na hlajenje, saj mraza in ledu nam bo zima prinesla sama čez mero. Pa tudi za nas imajo pripravljeno učenjaki, ki se ukvarjajo z atomsko energijo, ljubko pravljico, ki se utegne v nekaj desetletjih celo uresničiti. Ali vas ne bi razveselila žoga, velika kot krogla od biljarda, ki bi jo bilo treba samo od časa do časa nekoliko zaliti kot cvetlico na oknu, pa bi nam kar pet zim ogrevala hišo? Sanja, boste rekli. Danes še, jutri pa morda ne več. Našim prastaršem so bili nekoč tudi pravljica radio, telefon, električna luč, prav tako kot nam danes kurjava s pomočjo atomev.

Gospodinjstvo preteklosti

Vendar nas danes vsakdanje skrbj mnogo bolj zaposlujejo kot sanje o jutrnji sreči. Iz lastnega izkustva vemo, da je danes v mnogih ozirih mnogo težje gospodinjiti, kot je bilo nekoč. Treba je odpreti samo kuharsko knjigo, kjer se vsak recept prične: „Vzemi...“. Vzemi dvanajst jajc, pol kilograma surovega masla, poldrug kilogram sladkorja itd. Vprašanje je samo — kje? Vendar pa nam prav v teh časih koristi kaka preizkušena modrost. Marsikatera gospodinja lovi danes deževnico v posode, ker ve, da porabi za pranje manj mila in da tudi perilo manj trpi.

Sodobna moda?

Poznamo danes sodobno modo? Komaj. Vsaj enotne ne, saj si večina žen ne more kupiti, kar bi rada, ampak mora nositi, kar ima. Ne moremo še označiti za modo, če nosijo mnoge žene majhne klobuke ali če so v Angliji v časti plašči brez podloge, ker je pač zanje treba oddati manj točk. Vendar ima delno prisiljena preprostost tudi nekaj dobrega na sebi in kar tudi ugaja evropskemu okusu.

Vzgojni utrinki

Ali je na svetu kaj lepšega, kot ljubeznjivo, dobro vzgojeno dekle; ali kaj bolj vzvišenega kot je mati v svojem dostojanstvu?...

*

Pravijo, da žena podpira tri ogle družinskega doma. Res je, toda če mož opusti zdrževati enega samega, tudi ženi poidejo moči in vsa zakonska stavba se sesuje.

Vendar, če nimamo na razpolago konjskega gnoja, lahko uporabljamo tudi govejega. Popolnoma neprimeren za vrt je pa svinjski gnoj, ker se zelo počasi razkrajajo, nudi vrtnim rastlinam malo hranilnih snovi in je zelo hladen. Tudi straniščnika ne bomo nikoli uporabljali za vrtove, že iz higijenskih razlogov ne. Uporabljamo ga le za krmne rastline, predvsem za peso in koruzo.

Obenem z jesensko obdelavo vrta poskrbimo tudi za uničevanje raznih vrtnih škodljivcev zlasti bramorjev. Bramorji delajo na vrtu dostikrat veliko nadlego, ker izpodjedajo korenine mladih zelenjav. S tem nam povzročajo veliko jeze in še več škode. Na raznih mestih vrta izkopljemo kakoga pol metra globoke takozvane lovilne jame. Napolnimo jih s hlevskim gnojem in raznimi rastlinskimi odpadki, naker jih zopet pokrijemo z zemljo ter označimo s količkaj. Zaradi razkrajanja gnoja in rastlinskih odpadkov se razvija v jami precejšnja toplota. Pozimi, ko je vsa zemlja shlajena, privlači toplota razne škodljivce v jame, kamor pridejo prejemati spomladaj sredi februarja te jame odpremo, škodljivce pa uničimo.

Imamo da jesenska priprava vrtna zemlje veliko prednosti pred spomladansko, tudi primeren čas za to delo bomo lažje našli jeseni kot spomladi. Če izvršimo te dela že jeseni, potem nam spomladi ni treba drugega kot vrt z motiko in grabljami nekoliko prerahljati. Po potrebi dodamo le še umetnih gnojil in vrt je pripravljen za setev.

IZ DOMAČIH KRAJEV

Naš nedeljski sprehod

(NEDOLŽEN UŽITEK V NAŠIH DNEH)

Jesenski sprehodil Nikdar se ni manjkalo ljudi, ki so se navduševali za hojo po jesenski naravi. Drugi zopet so bili nasprotnega mnenja: hladna je jesen, zato gre topli peči višja cena. Zdi se, da so si dandanes priborili privrženci prvega tabora precejšnjo večino. Navadili smo se, da dodobra izkoristimo sleherno veselje, pa naj si bo še tako skromno.

Nedelja je. Dan pokojnosti je to, ko se nudi človeku prilika, da se malo zamisli sam nad seboj. Dajmo torej, da pride na tak dan tudi jesenski sprehod do veljave, kakor mu gre. Kdor je to že preizkusil, ta ve, da hoje po jesenski naravi ni nič slabši užitek kakor pomladanski izlet ali poletno potovanje.

V rano jutro odrineš. Pot ti drži mimo vrtov in hiš ven na deželo. Vedno bolj se redčijo vrste hiš in nazadnje se znajdeš v božji naravi. Po njivah se kuha megla, in bolj ko hodiš svojo pot, bolj se ti zdi megla prepojena s čudno svetlobo. Sončni žarki prodirajo v vlažni oklep, ki se oprijema zemlje. Sonce zmaguje in nešteto srebrnih kapljic na vseh vejah in bilkah poveljuje to zmago z bleskom in sijajem, kakor da se je sam raj ponižal na končni svet.

Kakor spokorne grešnice mole sončnice v zrak, slana jim je ožgala liste, da temni in mrki vise k tlom. A tam na tleh — kaj je to? Nežno zelenje ozimine diha po prostranih njivah in oznanja vekovito voljo matere narave: „Pogin in postanek!“

Stopaš dalje in v daljavi se prikaže pokopališče. Resnobno te pozdravlja ter ti nabi na kratek obisk pri njih, ki spijo s smrtne zdravni sen. Kako tiho je tu, kako pokojno in spočitno! Dvoje otrok stopica čez rušo. Radovedno se ozirata. Ali se sploh zavedata, kje sta? Kaj ve otrok o smrti? Ti pa vidiš v duhu občestvo preminulih, vidiš med njimi morda koga, ki si ga ljubil — in ki v tvojem srcu še ni povsem umrl.

Ne vztrajaš dolgo v domačiji mrtvih. Iz-

ginile so poslednje meglene tančice, sonce slavi zmagooslavje, ki mu komaj vidiš meje. Tvoje poti pa še ni konec. Stopaš skozi dolg, veličasten drevored, hitiš pod kostanje, ki so jim krošnje kakor v plamenih. Oj, prelepi dan, kako se koplješ v svetlobi! Morda pomeniš samo trenutek v dihu ve-

Jesenski drevored

soljstva, vendar — prelep si, zato postoj, postoj!

Lahen vetrič se je dvignil, kako nežno pihlja, kako boža vse, na kar naleti, naj si bo živo ali neživo. Tudi tebe ljubkuje. Poigrava se s tvojimi lasmi. Enako si mu drag, kakor

mu je drag onile grm tam, kakor mu je ljub topol, ki išče visokih zvezd, ali pa kamen, ki nosi mrličjevo ime. Tako spoznaš, da si brat med brati in sestra med sestrami povsod v prostranem stvarstvu — mar ni res, da je prišlo vse iz istih Stvarnikovih rok?

Više in više se vzpenja sonce, in bolj ko minevajo ure, sijajneje se potrjuje njegova strma zmaga. Pa to da bi bila jesen? Mar ne žari kraljevsko svetilo gori na nebesnem svodu, kakor bi obhajalo Veliko noč? Mar ne oznanjuje zmage življenja nad grobovi?

Zvonovi se še niso vrnili

Zupnijski uradi in cerkveni predstojniki povprašujejo, kdaj smejo priti po zvonove. Vsem tem se sporoča, da se zvonovi do sedaj še niso izročili cerkvenim oblastem. Knezoškofijski ordinarijat se radi predaje že dolgo pogaja, a še ne ve dne, ko se bodo zvonovi izročili našim zastopnikom. Kakor hitro se bo določil dotični dan, se bodo duhovniki obvestili.

Uradne ure pri škof. ordinarijatu

Izven v soboto popoldne se pri ordinarijatu zglašajo ljudje lahko vsak dan od 8. do 12. ure in od 2. do 5. ure. Gospod kancler v ponedeljek in v petek ljudem ni na razpolaganje. Ob drugih delavnikih se do njega pride vsak dan od 10. do 12. ure in popoldne, izven v soboto od 3. do 4. ure.

Vzvišeni sprejema ob delavnikih, izven v ponedeljek in petek, od 10. do 12. ure.

Posredovanja

Nekateri ljudje so mnenja, da bi mogli škof v vseh potrebah posredovati pri uradih in pomagati v težkočah. To mnenje je pomota in je pogrešno. Ljudje vselej pričakujejo uspehov, in če jih ni, postanejo nejevoljni. Že nadškof Andrej Rohrercher so se trudili pomoči ljudem, ki trpijo, in so se zglašali na raznih pristojnih mestih. Tudi sedanji vzvišeni so pripravljeni zastaviti svoj vpliv, kadar tisto zahtevata pravica in ljubezen. Ali tudi škof niso vsemogočni, in ne morejo se truditi za vsako osebo, ki se peha za dovoljenje odhoda ali pripustitev, da ljudje ostanejo v deželi, če se ne gre za duhovnike, bogoslovce ali redovnike. Tisto velja tudi kadar kdo prosi, da se mu podeli državljanstvo ali da se izpustijo politični ujetniki.

Izdaja lesa za kurjavo od mestnega lesnega urada Celovec

Glasno poročila podžupana Matta bo od 15. oktobra prvič oddajal les mestni urad Celovec, in sicer dva prostorna metra.

Obrat poštinih avtomobilov Oberdörfel-Klagenfurt

Od 1. oktobra vozi zopet dnevno poštini avtomobil od Oberdörfela čez Ludmannsdorf — Kotmarovovas v Celovec in nazaj. S tem so navedene občine zopet zvezane s poštnim prometom.

Semenišče Marijanum se zopet otvori

Pričakovati je, da se bo deško semenišče Marijanum za prihodnje šolsko leto zopet otvorilo. Prošnje za sprejem v semenišče naj se takoj po dotičnem župnem uradu pošljejo na škofijo. Prošnja naj piše gojenec sam, da se nekoliko vidi, kako je spreten ali neokreten. V prošnji naj se pove, kje se je fant rodil, v katero šolo je hodil, je li bil doma mištrant, je li se učil že petja ali kakšnega godala. Prošnji naj dostavijo starši, da želijo fanta kdaj videti duhovnika in da so pripravljeni duhovniški poklic fanta varovati in podpirati. Domači župni urad naj potem še pristavi svoje mišljenje, ali je prosilec zmožen in voljen postati kdaj duhovnik? Prošnji za sprejem v Marijanišče se mora dodati druga prošnja za sprejem v gimnazijo. Kraj študijskega zavoda naj se zdaj ne imenuje, ker se bo šole odločilo kje se Marijanišče otvori, ali v Celovcu, ali v St. Pavlu. Prošnja za sprejem v gimnazijo se bo potem od Marijanišča dala naprej na pravi kraj. Prošnji je treba priložiti zadnje šolsko spričevalo.

Prošnja za sprejem v Marijanišče naj napravi tudi tisti dijaki, ki so se do zdaj podpirali kot duhovniški dijaki.

Pričetek pouka na ljudskih in meščanskih šolah

DEŽELNI ŠOLSKI NADZORNIK JULIUS HEINZEL

Po dolgem odmoru se je dne 1. oktobra zopet začel pouk na mnogih ljudskih in meščanskih šolah naše dežele. V doglednem času se otvorijo obrtne in strokovne šole.

Kaj je zapustil nacionalsocializem?

1. Zapustil nam je: mladino, vzgojeno v vojaškem duhu, nesamostojno v mišljenju, brez bogaboječnosti in spoštovanja do višje duhovnosti. Mladino, ki gleda z omalovaževanjem na starost in je včasih celo pripravljena izdati lastne starše, v ostalom pa je strašno nepoučena na vseh področjih znanosti in vzgojena, da časti prostaško umetnost kljukastega križa.

2. Učiteljstvo, ki je le preveč nagnjeno, da spremeni naše izborne avstrijske šole v pruske vadnice.

3. Nekdaj s tolikim trudom zbrano učno gradivo, je danes od bomb uničeno, a orodje in stroji naših nekdanjih cvetočih strokovnih šol so danes neuporabni ali pa so jih bežeče nemške čete pokradle. Knjižnice so požgane; ostal je le nered in nacijske učne knjige.

4. Mnogo šol in poslopij so razdejale bombe, opremo pa so Nemci zvelikli v vse

predele sveta, ali pa je tudi poškodovana. Povrh tega je pa še kot posledica vojne mnogo šol zasedenih od zavezniškega vojaštva.

Nekaj besed učiteljstvu

Pričakujemo od učiteljstva vseh šol, ki so se dobro zadržali v nacijskem času in bili zato zopet sprejeti v službo, da bodo vzorno vršili svojo odgovorno dolžnost. Kdor ne bo iskreno sodeloval, bo izključen, četudi ni politično obremenjen. Vsi učitelji, katerim je bil dan rok, da se lahko izkažejo, morajo že od početka dokazati, da služijo iskreno domovini.

Sole in njih oprema

V Celovcu in Beljaku je razdejanih mnogo šol in opreme. Tudi se uporabljajo šolska poslopja v druge svrhe. Tukaj se britanski oddelek za šolstvo trudi z vso močjo, da stavbe zopet izprazni, vendar bo trajalo še dolgo, preden bodo otvorene vse šole. Že to, da je bilo možno sprožiti šolsko življenje v sedanjem obsegu, je predvsem zaslug britanskega oddelka za šolstvo (polkovnik Baty, podpolkovnik Carling in major Richardson).

Birma v Lipi

V nedeljo 23. septembra se je pripeljal ob štirih popoldne — v lepem sončnem vremenu — naš novi knezoškof dr. Jožef Köstner s svojim avtom sem v našo župnijo Lipo, da bi podelil naši mladini zakrament sv. birme. Naša lepa vas Lipa leži ob cesti, ki pelje iz Vrbe, Logevasi in Rožeka v Beljak. Severno od Lipe pa stoluje Sv. Juri na slavnem Strmcu, odkoder je najlepši razgled po vsem slovenskem delu naše ljube Koroške.

Knezoškofjo Ekscelenco so pozdravile najprej pred cerkvijo dve deklici z deklaracijo lepih verzov z rimami, ki jih je zložil domači župnik gospod Nagelschmied. Najbolj ganila je škofa in vse navzoče tako lepa in komaj štiri leta stara deklica, ki je, krasno se smeječe, tako natanko in glasno metala iz svojih ust vsako besedo knezoškofu v pozdrav!

In ko je po birmi vpraševal škof: ali boste vsi sedaj birmani zvesti ostali sv. Duhu in sveto živeli vse svoje žive dni po sedmerih darovih sv. Duha, — tako recite: Amen! Bomo! — so vsi birmanci glasno zavpili: Amen! Bomo! — To je srčno ganilo vse navzoče!

K sklepu pa je molil Prezvizišeni tri očenase za naše rajne v — slovenskem jeziku! To je prvi slučaj od leta 1858. naprej! Ko je namreč umrl tedanji knezoškof Lidmanský, ki je — Čeh — kot zadnji slovenski škof znal natančno slovenski jezik, in je slovensko molil in pridigoval! — Da smo slišali škofa zopet enkrat slovensko moliti — to je razveselilo vse Slovence!

Poziv

Osebe, ki so si prilastile iz carinarnice v Železni kapli in Beli (Bad-Vellach) sestavne dele katerekoli vrste (peči, štedilnike, kopalne banje, kopalne peči, cevi, straniščne naprave, vratnice in podboje, oknice in okenske okvire, svetilne naprave, armature in druge), se pozivajo, da prijavijo vrsto in količino prilastitvenih predmetov do 31. oktobra 1945 pri carinskih uradih (nadzorovalnicah) v Beli ali Železni kapli.

V vsakem posameznem primeru bom dal ugotoviti, ali in za katero ceno je mogoče nakup prilastitvenih predmetov.

Osebe, ki jih bodo po 31. oktobru 1945 zalotili v posesti predmetov, ki so izginili iz carinarnic, čaka stroga kazen radi kraje oziroma plenitve.

Predstojnik Glavne carinarnice v Celovcu.

Strašne noči na samolnih posestvih

V KLEŠČAH RAZBOJNIKOV — NUJNO POTREBNI UKREPI OBLASTI

V predzadnji svoji številki smo poročali o idiličnih razmerah priljubljene izletne točke na Plešivcu. V to idilo je pa kakor strela z jasnega neba odjeknila vest o roparskem napadu na Schmukovo kmetijo na Plešivcu, ki je bil izvršen dne 29. p. m. in katerega natančnejši potek opišemo, ker sliči skoraj na vse druge primere, ki so se vrstili za tem dogodkom.

Okrog 8. ure zvečer (bila je sobota) je vdrla roparska drhal v navedeno kmetijo, do katere je v takratni trdi temi lahko prilomastila in se neopaženo priplazila. Oprezovala je okoli hiše tako dolgo, da se je odstranil zadnji možki obisk — ven slišaja in doгледа. Nato so se pred v kuhinji pri večerji zbrano družino, obstoječo iz gospodarja in gospodinjice ter tri nedoraslih otrok — služinčadi takrat ni bilo pri hiši — pojavila štiri do zob oborožene postavbe deloma v starih vojaških deloma v civilnih oblekah. Tolovaji so zaukazali družini, preteči ji z orožjem, da se ne sme ganiti, in eden izmed lopovov jo je stalno stražil, držeč pred njo svoj samokres, ne oziraje se na krik in jok zapropaščenih otrok. Med tem so ostali roparji v sosedni sobi in ostalih prostorih pritičja in podstrešja premetali in prebrskali vse ter odnesli vse, kar so le mogli in kar jim je ugajalo. Pred vsem seveda vso gotovino, katere so našli nad 4000 šilingov, ure in druge dragocenosti, vso možko in vso boljšo žensko obleko, perilo, nove moške in deške čevlje (gozzerce), posteljno opravo kakor rjuhe in slično. Ugrabili so tudi v sobi montirani veliki radioaparati. Ni treba omeniti, da so se temeljito lotili vseh živilskih zalog, izginilo je v njihovo tolovajsko malho vse svinjsko prekajeno meso, zabele in kar je skrbna in varčna gospodinja še drugega prihranka za vsakdanjo prehrano družine in delavcev. Gospodarjev brat Ožbolt Nemec je čebelar in je imel za prehrano čebel pozimi, za katero letos ne dobi sladkorja, shranjenih v velikem loncu približno 10 kg medu; tudi to strd so razbojniki pobasali. Naravnost v zasmeh so prisilili med ropanjem, da je moral gospodar kaditi eno izmed njegovih ugrabljenih cigaret. Posebno tragično je pri tem prizadeta tudi sosedova hči Marija Brežan, na katere domu je bil pred tem dvakrat izvršen vlom in ki je zato dela Schmukovim v hrambo vso svojo boljšo obleko in svoje s trdim delom pridobljene prihranke 320 šilingov. Reva je zdaj po tem vlovu prišla tudi ob to. Celokupna škoda Schmukovih je pa za kmečke razmere naravnost katastrofalna.

POŠTA IZ AVSTRIJJE

Zaupanje vase in tvorno delo

Pred kratkem je govoril po radiju zastopnik šefa angleške vojaške vlade podpolkovnik A. W. Clarke. Nadaljeval je misli, ki jih je že v dveh prejšnjih govorih začel razvijati polkovnik Simson.

Vsekakor ni prijetno ugotoviti, da bo nastopajoča zima trda, da moramo računati s pomanjkanjem tako glede prehrane, gospodinskih potrebščin, obleke in kuriva. Vendar bi bilo nespametno glede tega godrnjati. Vsi narodi morajo tekmovati v največjem in najpomembnejšem vseh bojov, v boju za mir, ki seveda po prestanku sovražnosti ni prinesel vseh olajšav in udobnosti, po katerih smo šest let hrepeneli. Kljub vsem težavam ne sme nihče izgubiti vere vase in v svojo deželo, da se bo zopet razvila v redne razmere.

Mnogo je bilo že storjenega, mnogo nalog pa še čaka na rešitev. Sedanje naloge so prvi klin na lestvi v lepšo bodočnost. Danes nam je povsem potrebna vztrajnost v delu in potrpežljivost. Naš lastni položaj moramo vedno gledati v povezanosti s svetovnimi vprašanji. O prečitih vprašanjih pa ne smemo samo razpravljati, ampak predvsem delati. Delo pa mora podpirati visoka samodisciplina. Ni namreč mogoče dosegati uspehov pri velikih načrtih v korist skupnosti, če pa člani te skupnosti izostajajo od dela ali ne prinašajo svojih pridelkov na trg, kakor so zavezani. Sedaj ni čas za osebne razprtije ali strankarsko gonjo. Le skupno delo bo omogočilo visoke storitve, ki jih potrebujemo za povratek v redne razmere.

Vsakdo mora pomisliti ter se zavedati, da je skupna blaginja važnejša kot udobje posameznika, da mora biti čast za vsakega, da sme sodelovati pri obnovi in da je danes na svetu nešteto ljudi, ki žive v še slabših razmerah. Vsi moramo napeti vse svoje moči, da pomagamo pri vzpostavitvi trajnega in nedeljivega miru.

Velika Britanija in USA bosta priznali Rennerjevo vlado

Diplomatski dopisnik londonskega „Times“ piše, da sta se Velika Britanija in Amerika odločili, da bosta kmalu priznali Začasno vlado dr. Rennerja. „Times“ komentira razširjenje vlade, ki se je pred kratkim izvršilo s pojačanjem zastopstva ljudske stranke, in pristavlja: „Se bolj pa so razveseljevali ukrepi vlade, zajamčiti svobodne volitve.“

Ta izjava o priznanju Rennerjeve vlade znova potrjuje naklonenost zahodnih sil, da prevzamejo odnose s vzhodnje in srednjeevropskimi državami, kakor hitro bo obstajalo jamstvo, da volitve ne bodo le organizirano ljudsko glasovanje.

Vrnitev avstrijskih vojnih ujetnikov

Britanske oblasti javljajo, da so se sedaj vrnili vsi avstrijski ujetniki, ki so pričakovali povratka v britansko cono Avstrije. Število povratnikov znaša okrog 58397. Tudi številni ujetniki, ki so že prej dezertirali, se sedaj vračajo ter bodo odpuščeni v skupinah po 500 mož. Od ujetnikov, ki čakajo na povratek v eni izmed drugih zaveznških con Avstrije, jih odpade 2835 na ameriško, 1812 na francosko in 7049 na rusko cono.

Mnogo Avstrijcev pa čaka na povratek tudi iz Nemčije, in sicer 1600 iz britanske in 3000 iz aleriške cone. Nadaljnjih 7000 ujetnikov pričakujejo iz Norveške. Vsi navedeni se bodo do 23. oktobra t. l. lahko vrnili.

Število Avstrijcev iz britanske cone, ki pa se sedaj nahajajo v francoskem ali ruskem ujetništvu, še ni znano, vendar je upati, da bo kmalu objavljeno.

V britanski in ameriški coni Avstrije kakor tudi v Nemčiji in Norveški se nahaja skupno okrog 64.000 Avstrijcev, ki pa pričakujejo povratka v rusko cono.

Odgon živine skozi snežne predore

Vreme na naših planinah se je zboljšalo. V okolici Velikega Zvonarja je sicer tudi še snežilo, toda ne več tako močno kakor prejšnje dni. Pri Sv. Krvi je deževalo. Na vrhovih še vedno sneži. Sneg je povprečno 2 do 3 metre visok. Da se spravi živina z Raurisa domov, so skupno pomagali kmetje iz hribov v Solnogradu, kakor tudi pri Sv. Krvi; napravili so steze na planinah, odkidali sneg in živino pogostoma skozi snežne predore peljali iz doline Raurisa. V soboto popoldan je prišla živina po večurnem potovanju skozi zasneženo velegorje na Hochtorn. Veter je postal močnejši in na vzhodnem Tirolskem je padla temperatura. Tako je bilo v dolini Lienza proti jutru 5. oktobra 4 stopin pod ničlo. Sneg sega do višine 800 metrov. Kals na Velikem Zvonarju je v snegu; tukaj je padla temperatura do 8 stopinj pod ničlo.

Dunajske novice

Po sedmih letih so igrali na Dunaju zopet ameriško delo in sicer Steinbeckovo dramo „Mesec je zašel“ v prevodu Ane Katarine Rehmannove. Steinbeck slika v tem delu, ki je svetovno znano, trpljenje norveškega naroda ter njegovo zmago nad nacističnimi vsiljivci.

Igro je vodil ter obenem igral naslovno vlogo dunajski igralec ter gledališki ravnatelj Ziegler. Dunajski ter berlinski gledališki ravnatelj Hans Horak, ki so ga leta 1942. v Berlinu odpustili, ker je predvajal „Henrika VIII.“, je prevzel vodstvo gledališča „Kammerspiele“, kot naslednje delo namerava predvajati Irwina Shawa „Fini ljudje“.

Stara veseloigra „Kozarec vode“, ki jo je leta 1840. napisal Evgen Scribes in ki je bila stalno na sporedu mestnega gledališča, je zopet kot nekoč vžgala gledalce. Glavni vlogi „Viscounta Bolingroka“ ter „Vojvodinjo Marlborough“ sta oblikovala Raoul Aslam ter Roza Albach-Retty.

Od naslednje periode življskih kart naprej bodo dunajske gostilne zopet odprte. Mestni svetnik Afritsch namerava vključiti z naslednjo periodo v prehranjevalni sistem tudi dunajske gostilničarje ter jim dodeliti določeno količino hranil, da bodo mogli pričeti s kuhanjem za občinstvo.

V prihodnjih tednih nameravajo obnoviti promet cestne železnice po „Ringu“. Proga bo vodila od nabrežja (Kai) preko Schottenringa do ulice Babenbergerjev.

V govoru, v katerem je zopet izrazil zahtevo po priključitvi Južne Tirolske Avstriji, je dr. Renner izjavil, da čakajo v Innsbrucku povratka na svoje domove ljudje, ki so zaradi sporazuma med Hitlerjem in Mussolinijem zapustili svoje domove.

Renner je dodal, da po zadnjem štetju biva na Južnem Tirolskem 221.256 Nemcev, 6661 Italijanov in 12219 Ladincev.

V dunajski industrijski palači so razstavili zbirko „Jerlaine“, 60 dunajskih modelov. Razstava je usmerjena tujini. Predvajajo sportne, domače in druge obleke. Večinoma so dvobarvni, gladki in preprosti modeli z malo okrasja. V oktobru bodo te modele prikazali na Madžarskem, v začetku prihodnjega leta pa pri mednarodnem tednu mode v Švici.

Dunajski vojni muzej, ki je kakor znano bil v arzenalu, je ostal vsled vojnih dogodkov brez strehe. Večino stvari so pač rešili, vendar pa je še veliko število razstavljenih predmetov, zasutje. Dve fresko-sliki Karla pl. Blaasa, slovitega avstrijskega vojnega slikarja, sta popolnoma uničeni, ker se je podrla stena. Razkošna slovesna dvorana muzeja, zgodnje delo Theophila Hansna, graditelja dunajskega parlamenta, je ostala popolnoma ohranjena. Ne ve se pa še, kdaj bo muzej v arzenalu ali kje druge zopet odprt.

Zadnje dni so si ugledni povabljeni ogledali zaklonišče, ki si ga je dal Baldur Schickl.

Pravica do uporabe direktnih vlakov

Od ponedeljka, 8. oktobra, se sme vse direktne vlake uporabljati le na daljavo najmanj 100 kilometrov. Prepovedana je ukinitve vožnje v prvih 100 kilometrih. Potne kaznice postanejo pri kršitvi neveljavne za nadaljno vožnjo, brez pravice do povračila voznine.

Izjeme od najmanjše daljave: med Gradcom in Mürrzuschlagom, kakor tudi med Gradcem — Ljubnem se sme direktne vlake uporabljati v obe smeri. Prekinitev vožnje pa ni dovoljena. Na progi Celovec — Spittal — Millstättsko jezero je dovoljena uporaba vseh zvez. Od tega je izvzet direktni vlak 285 (od Beljaka — Gl. kolodvor 8. ura), katerega smejo med Beljakom in Celovcem uporabljati samo potniki, ki prihajajo v Beljak z zveznimi vlaki. V direktnih vozovih je znižana cena dovoljena samo za otroke.

Za direktne osebne vlake ne obstoje do nadaljnjega nikake omejitve glede daljav. V prometu v britanskem zasedbenem pasu je dopuščeno znižanje voznine za učence, potnike vsled poklica in za otroke. V prometu z zveznimi vlaki v druge pasove je znižanje voznine dopuščeno samo za otroke.

Vsi potniki, ki nameravajo potovati v druge zasedbene pasove, morajo imeti vse potrebne od britanske vojaške vlade izdane listine, predno morejo dobiti vozne liste.

Ce se bi promet na potniških vlakih še povečal, je pričakovati nadaljnjih omejitev. Natančnejša poučila o prometu vlakov, prevzemu potniške prtljage, koles itd. dajejo postajni uradi.

Stroški tega zaklonišča, ki ga je zgradil mestni gradbeni urad, so znašali dva milijona mark. Nahaja se pod Galicijskim hribom in zavzema površino dveh kvadratnih kilometrov. Po 104 stopnicah se pride v zapovedni prostor, kjer so namestili oddajno postajo dunajske zračne obrambe. Tu najdeš ves komfort kakor tla, obložena s trdim kavčukom, opremo iz kavčakega oreha, tapcirano z usnjem, in v osebni prostorih Schiracha seveda tudi sijajno opravo iz cesarskega dvorca, gramofone, radijske aparate, tapcirana vrata, stene obložene z zlatim lesom itd. Našli so tudi velike skladiščne prostore, zložene s salamo, gnatjo, jajci, najfinjšimi konzervami in kavo. Povrh tega pa tudi lastno vinsko zalogo od Gumpoldskirchnerja do najfinjšega šampanjca, kratko in malo, vsega je bilo tukaj, da so mogli nacistični mogotci tudi v onih mračnih dneh živeti kar udobno življenje.

Gornja Avstrija

V Steyru obnavljajo Werndlov spomenik, ki so ga pred približno petimi leti odmorali, da bi ga zaščitili pred zračnimi napadi.

„Oberösterreichische Nachrichten“ objavljajo naslednji uradni spis: „Uprava posestev dežele Gornje Donave, Linza, Donave dne 27. novembra 1944. Uprava posestev G. D. Uprava posestva St. Florian. Št. 462/44. Predmet: Dobava perutnine deželniemu vodji. Ko sem se vrnil od poslednjega pregleda uprave Vaših posestev, mi je sporočil kmetijski referent g. ravnatelj Werner, da nočete kljub mojemu naročilu dobavljati perutnine zasebnemu gospodinjstvu deželne vodje. To postopanje mi je povsem nerazumljivo. Poslednjič vam naročam, da nemudoma pošljete po slu — pošiljanje takih stvari po pošti ali po železnici je danes nemogoče, vse razpoložljive piščance oskubljene ter pripravljene gospodinjstvu deželne vodje. Izvedbo naročila ter število poslanih piščancev mi pismeno sporočite. Uprava posestev dežele Gornja Donava. — Fritz Hesse, l. r. Prepis dobila g. dr. Eler, g. ravnatelj Werner.“

Tirolska

V nedeljo se je vozil generalni poročnik McCreery, načelnik britanskih čet v Avstriji in zastopnik Velike Britanije v nadzorstvenem svetu zaveznikov na Dunaju, skozi Lienz in Ainet na vzhodnem Tirolskem. Pri tej priliki je pregledal sečnje drv v Iselski dolini, kjer je pri Ainetu nastal velik tabor tujih lesnih delavcev.

Švicarski konzularni zastopnik, ravnatelj delniške družbe Textil v Landecku, Karl Bucher, je posredoval, da je Švica poslala važne serume za cepljenje, večje količine živil ter zdravil za okraj Landeck.

V francoskem zasedbenem področju bodo uvedli oktobra „tekstilno nakaznico“ s 100 točkami. Na 30 točk bo možno takoj nakupovati. Za volno blago, posteljnino ter delovno obleko bodo še vnaprej veljavna posebna nakazila, ostalo blago pa se bo dobilo na točke, kolikor ga pač bo na zalogi.

Štajerska

Podpolkovnik Hetherington je zaprisegel v torek v graškem sodišču sodnike, odvetnike in notarje. Ker še osrednja vlada na Dunaju ni priznana, so objubili angleški vojaški vladi, da bodo izpolnjevali svoje dolžnosti.

Prihodnji teden bodo slovesno odprli sodišča s posebno slovesnostjo, ki se je bo udeležil tudi lord Schuster, najvišji predstavnik pravnega oddelka britanske vojaške vlade v Avstriji.

Staro graško gledališče, imenovano „Graško narodno gledališče“, je po 47letnem obstoju na božično jutro leta 1823. pogorelo. Takratni stanovni so na istem prostoru sezidali sedanje gledališče. Obenem z gradnjo gledališča so regulirali ceste ter okolico, tako da je sedaj pred gledališčem Trg svobode. Nova stavba je bila izgotovljena jeseni 1825. Stroški so znašali 122.153 fl. 30 kr. 4. oktobra 1825 je takratni ravnatelj Stöger odprl slovesno razsvetljeno ter seveda do zadnjega kottička napolnjeno gledališče z Leithnerjevo igro „Styria in umetnost“ ter romantično Zedlitzovo igro „Weißröschen“.

Razumljivo je, da si vsakdo želi kar najhitreje preskrbeti podatke o pogrešanih, nasilno odpeljanih, vojnih ujetnikih in podobno. Tudi je razumljivo, da hočejo posamezne osebe ali ustanove iz kakršnih koli razlogov pri tem iskanju tudi pomagati. Vendar bi tako iskanje ter posredovanje na

Pomagali bomo pri obnovi Avstrije

Iz govora Patricka Smitha v radiju.

„V štirih mesecih, ki sem jih prebil med vami, sem spoznal vaše težave. Ko pa sem se po daljši odsotnosti vrnil v London, sem opazil, da tudi na Angleškem življenske razmere niso rožnate. Živila so racijonirana ter obroki znižani, da lahko pomagamo po dolbljeni zmagi tudi drugim. UNRRA zastavlja vse sile, da pomaga Evropi zopet na noge. Tudi Avstrija je v programu UNRRE. Mi bomo še v naprej pomagali pri obnovitvi Avstrije pri vzpostavitvi prave demokracije ter njene nezavisnosti. Iz Londona se vsa vprašanja še jasneje vidijo. Vsakdo ve, da bo zima težavna za vso Evropo in tudi za Avstrijo. Upam, da bom kmalu zopet med vami. Tedaj vam bom mogel kaj več povedati o Veliki Britaniji.“

Skupni gospodarski načrti

Kakor je bilo uradno objavljeno, sta izdelali zbornici za trgovino, obrt in industrijo na Koroškem in Štajerskem skupen gospodarski načrt za bodoče zimske mesece.

Ta načrt je plod mnogih razgovorov med pristojnimi oblastmi.

Prva konferenca se je vršila 1. septembra. Prisotni so bili: deželna svetnica Sagaischek (Koroška), dr. ing. Wulstsch (Štajerska), zastopnik vojaške vlade in predsednika trgovskih zbornic obeh dežel s svojimi svetovalci. Tekom prejšnjega meseca se je vršilo še več konferenc, dokler niso dne 1. oktobra avstrijske oblasti predložile zastopnikom Vojaške vlade skupen načrt.

Ta načrt še nikakor ni končnoveljav. Za izvršitev podrobnosti sta obe zbornici ustanovili poseben urad v Celovcu.

Pomembnost tega načrta je povdaril zastopnik Vojaške vlade, ko je dejal: „Pomembnost skupnega odbora, ki spaja obe deželi, kar ne moremo preceniti. Upajmo, da bo odbor obe deželi britanske zasedbene cone združeval v vseh gospodarskih zadevah.“

Avstriji na Bavarskem

Na Bavarskem se sedaj nahaja mnogo Avstrijcev. Velik del teh rojakov je bil primoran vsled vojaške obveznosti iti tja. Vendar pa je tu največ žena in otrok, ki so pribelžali na Bavarsko tik predno je bil zavzet Dunaj. Ker iz vojaških razlogov teh ljudi ni bilo mogoče takoj po vkorakanju ameriških čet prepeljati nazaj, so ustanovili poseben zavod, ki je popisal vse Avstrijce na Bavarskem, jih oskrbel in zastopal njihove interese. Najprej je bilo prijavljenih 80.000 Avstrijcev, od katerih se je 4000 oseb že vrnilo domov. Ker postaja prevoz v rodne kraje vsled bližajoče zime vedno bolj nujen, je Avstrijsko zastopstvo dunajske vlade podvzelo potrebne korake za povratek teh ljudi.

lastno roko težave in zmedo le še povečalo. Zato je deželno glavarstvo za Štajersko opozorilo prebivalstvo, naj se glede iskanja pogrešanih svojcev obrača samo na britanski Rdeči križ, na vodstvo radijske postaje in na vojaške oblasti. Sprejemajo se prijave samo za sorodnike. Ponovno vlaganje prošnje delo samo po nepotrebnem obremenjuje. Oblasti store vse, kar v sedanjih razmerih morejo, seveda pa zlasti pomanjkanje prometnih sredstev onemogoča, da bi se ljudje vračali domov tako hitro, kakor bi bilo želeli.

Od 7. do 17. oktobra se vrši v Gradcu visokošolski teden. V programu je predviden znanstveni, kulturni in sportni del. Kulturni del visokošolskega tedna obsega koncerte, gledališke predstave in druge prireditve.

Solnograd

Vojaška vlada je izdala ukaz, da morajo do 15. oktobra vsi nemški državljani, ki stanujejo v Solnogradu, zapustiti mesto.

Na zvezni konferenci mladinskih organizacij so sklenili, da se mladinske organizacije „Österreichische Volksjugend“, „Österreichischer Jugendbund“ ter „Österreichische Jugend“ združijo v „Österreichische Jugendbewegung“. Pri ljudskih plesih so se prvič po osvoboditvi znašli avstrijski fantje in dekleta v večjem številu. Vadili so polko, štajerski „Ländler“ ter valček. Ta mladina hoče s temi plesi dokazati povezanost z domovino. Upajmo, da bo ta mladina dokazala povezanost z domovino tudi s praktičnim delom pri reševanju nešteti po delavnih in podjetnih rokav kričočih razmer.

V zelenkastih valovih Tappenkarškega jezera se odraža slika najbolj slikovite gorske kočice v salzburški deželi. To je krasen planinski dom podružnice planinskega društva Weißner Hochland, ki bo po dolgem odmoru letos vse leto oskrbovan. Za pogostovanje v koči čez zimo je poskrbljeno. Tudi je v teku napeljava električne razsvetljave, tako da bo ta toliko obiskovana kočica kmalu zažarela v električni luči. So predvsem salzburški plezalci, ki so si izvolili to kočico ob romantičnem jezeru kot izletniško točko.

List izhaja vsak petek. Uredništvo in uprava: Celovec, Völkermarkter Ring 25